

מאמרים והלכות לירח האיתנים תשפ"ה

עריכה: הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

The laws of Tishrei can be
found in English and Hebrew on
the municipal website at: www.efrat.muni.il

מועצה דתית אפרת

אפשר למצוא את הלכות תשרי
באנגלית ובעברית באתר המועצה:

02-9933120, 02-9931772

תוכן הענינים

4	פתח דבר
5	ברכת המועצה הדתית
6-7	מפת עירוב
8-9	חדש ומחודש המועצה הדתית אפרת
10-11	משמחת תורה לשמחת תורה - הרב שמעון גולן
12-13	גן עדן - או יום עם תפילין? - הרב רפאל קדוש, קהילת "ברכה ושלום"
	חג הסוכות: זמן שמחתנו בעת צרה? -
14-15	טו"ר ד"ר רחל לבמור, הפרויקט למניעת עגונות, ישראל הצעיר והסוכנות היהודית

סוכות

27	דיני מצות הסוכה
27	בניית הסוכה
28	דפנות הסוכה
28	סכך הסוכה
30	מצות הישיבה בסוכה
31	הפטורים מהסוכה

דיני ארבעת המינים

31	החייבים בארבעת המינים
31	זמן ומקום המצווה
32	נטילת ארבעת המינים
32	ברכות המצווה
32	הלולב
33	האתרוג
33	ההדס
33	הערבה
33	הבדלי פסול בין היום הראשון לימי חוה"מ
33	סדר הנענועים
34	דינים נוספים

דיני חול המועד

34	מצוות חול המועד
34	איסורי מלאכה
36	תפילין
36	אסרו חג
36	שמיני עצרת/שמחת תורה
37	אבלות בחג סוכות
38-39	מדרוך מהיר לקניית ארבעת המינים
40-41	לוח זמני הלכה באפרת לשנת תשפ"ד
42	זמני מקוואות
43	השגחה על ידי המועצה דתית אפרת

דיני חגי תשרי תשפ"ד

חודש אלול

16	הסליחות
18	אמירת סליחות ביחידות
18	אבלות-סליחות
18	ערב ראש השנה
18	עירוב תבשילין
19	ליל ראש השנה
19	תפילת מוסף ביחיד
19	דיני תקיעת שופר
21	אופן התקיעה
21	תשליך
22	אבלות-ראש השנה
22	עשרת ימי תשובה

דיני יום כיפור

23	ערב יום כיפור
23	סעודה מפסקת וכניסת הצום
24	ליל יום כיפור
24	חמשת העינויים
24	איסור אכילה ושתיה
25	איסור רחיצה
25	איסור סיכה
25	איסור נעילה נעלי עור
26	תשמיש המיטה
26	תפילות יום כיפור
26	תפילת מוסף
26	תפילת נעילה
26	מוצאי יום כיפור
27	אבלות בערב יום כיפור

ברכת המועצה הדתית

ערב חגי תשרי תשפ"ה, לאחר שנה קשה לעם ישראל, אנו מבקשים לזכור את הנופלים הי"ד, החטופים - בתפילה לבורא עולם כי ישובו למשפחותיהם שלמים ובריאים בגופם ובנפשם, במהרה. את הפצועים - רפואה שלימה!
אנו תפילה כי הקב"ה יאמר די לצרותינו, וישלח לנו משיח ויגאלנו!
כמו כן, אנו מבקשים לברך את התושבים הוותיקים והחדשים באפרת

בברכת שנה טובה וחג שמח!

בוב לנג - יו"ר המועצה הדתית
עליזה אלמקיים - מנהלת המשרד
הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית
הרב אריאל פרחי - מפקח כשרות
אילן כהן - איש תחזוקה
ר' שלמה בן דהאן - משגיח כשרות
הרב נתנאל וייל - אחראי עירוב
שרה נחשון - בלנית
מיכל פרחי - בלנית
מרלין ברודר - בלנית
רחל גרומבך - בלנית
אורה זירינג - בלנית
רבקה מיכל פארנר - בלנית
מרב נעים-בלנית
רבקה הלפרין - בלנית

חברי המועצה הדתית אפרת - שרה בן דוד, נאוה כ"ץ, חגי קלמנוביץ, עופר מרסיאנו, משה בניטה.

מתנדבי/ות המועצה הדתית
חברי חברה קדישא

פתח דבר

"זכרתי לך חסד נעורייך"

ראש השנה וכלל חגי תשרי מבוססים על קשר של אהבה הדדי בין עם ישראל לקב"ה ובין הקב"ה לכנסת ישראל.

אהבה בין הדוד לרעהי - "לך א-לי תשוקתי..."
מה זאת אותה אהבה? מה זאת אהבת ה'?

הורגלנו לחשוב שבאהבה יש מימד תועלת, אהבה הקשורה לחיבור, לרצון, לתועלת, להתרגשות. בתוך אהבה יש רצון לתת לעצמי סיפוק, אהבה יכולה להגיע למצב של יחסי גומלין, אלא שאז בטל הדבר, בטלה האהבה.

אהבת ה' זו מהות החיים!

זה המהות האנושית שלנו - לאהוב!

זה החובה שלנו, זה צו החיים שלנו.

אהבה מהותית שאינה תלויה בכלום.

האהבה שלנו לקב"ה מופיעה בחגי תשרי בצורה של מחויבויות.

חגי תשרי מלאים במצוות, במחויבות לקדוש ברוך הוא.

חגי תשרי מלמדים אותנו שאהבה היא מחויבות -

ראש השנה - תקיעת השופר מסמלת אהבה המלאה מסירות נפש.

יום הכיפורים - אין אוכל ואין שתייה אין רחיצה ושאר תענוגות, יש רק אהבת השם.

סוכות - שיאה של האהבה היא השמחה הבאה לידי ביטוי במצוות ובדינים המיוחדים לחג.

לולב - בגימטריא = חיים. האהבה לקב"ה היא מהות החיים שלנו לתורה ולמצוותיה.

השנה המסתיימת - תשפ"ד, החלה באסון בשמחת תורה. כולנו, כעם כאבנו וכואבים אסון זה. הייתי רוצה להציע שכל אחד ואחת מאיתו יקח על עצמו מטלה אחת. מטלה שתקרב בין אדם לחברו, או בין אדם למקום.

מי יתן ונזכה השנה לראות בחזרת כל השבויים, בריאים ושלמים לביתם. ורפואה שלימה לכל הפצועים, ונחמה למשפחות הנופלים.

הקדוש ברוך הוא מלמד אותנו דרך מצוותיו להיות מחויבים! במחויבות זו אנו מביעים את אהבתנו השלמה לקדוש ברוך.

בחוברת זו של חגי תשרי-השתדלתי להביא את עקרי הדינים או 'כללי האהבה לקב"ה'.

בתחילת החוברת ניתן למצוא 2 מאמרי עיון: הרב רפאל קדוש בהתייחסו לסיפור הטראגי של מותו של המהר"מ מרוטבורג בכלא, ומתוך הסיפור הזה מביא אותנו להבנה שעלינו ל'אסוף' את האור מכל המצוות של החגים אל חיינו, עבודת ה' שלנו, משפחתנו ועוד.

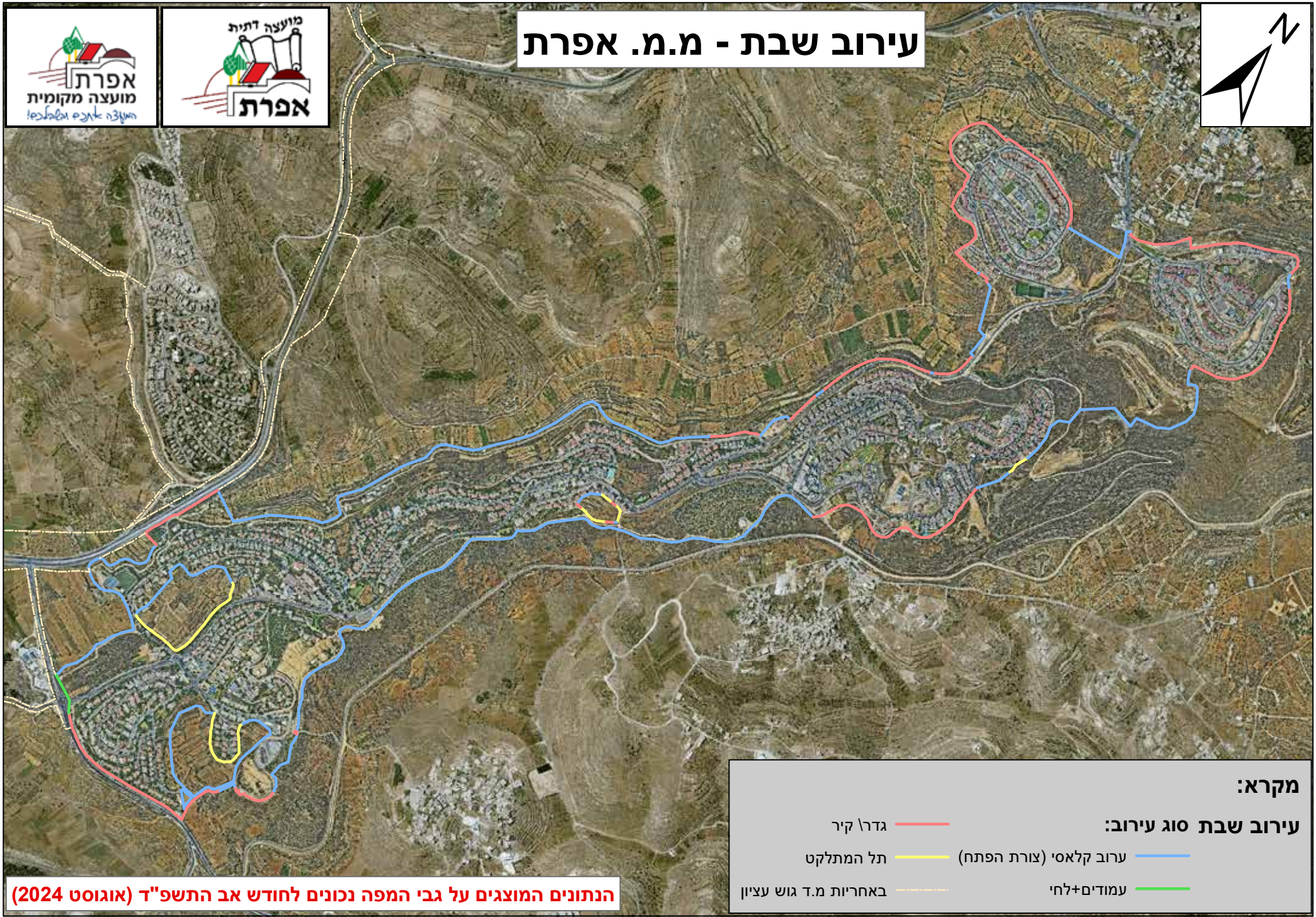
מאמרה של טו"ר ד"ר רחל לבמור לגבי זמן שמחתנו בעת צרה בהתייחסותה למימד האמוני, הקיומי והרגשי.

בהמשך החוברת ניתן למצוא את עקרי דיני חגי תשרי, מדריך קצר והדרכה בקניית ארבעת המנים מאת הרב רימון שליט"א, זמנים הלכתיים באפרת וכן הסבר קצר על השנה לתרומות ומעשרות.

בברכת שנה טובה, שנה של בריאות שגשוג והצלחה, וגמר חתימה טובה.

הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית.

עירוב שבת - מ.מ. אפרת

מקרא:

עירוב שבת סוג עירוב:

גדר/קיר

עירוב קלאסי (צורת הפתח)

תל המתלקט

עמודים+לחי

באחריות מ.ד. גוש עזיון

הנתונים המוצגים על גבי המפה נכונים לחודש אב התשפ"ד (אוגוסט 2024)

חדש ומחודש המועצה הדתית אפרת

מהנעשה במועצה הדתית במחצית השנה האחרונה:

מועצה דתית – המועצה המקומית החדשה אפרת התחילה את תהליך בחירת הרכב חדש למועצה דתית חדשה, כולל יו"ר חדש.

מחלקת נישואין – ב"ה הגענו לכ 125 תיקי נישואין מאז ראש השנה דאשתקד.

כח אדם – ב"ה, המועצה הדתית אפרת התברכה בעובדים ועובדות שרואים בעבודתם שליחות ומטרה בשירות מצויין. השנה, גב' עליזה אלמקיים (מנהלת לשכה) זכתה בפרס ארצי כעובדת למופת ע"י המשרד לשירותי דת.

כשרות – ממשיכים לשרת אתכם בנאמנות, עם התרחבות אפרת וכן עם פתיחת מרכז העסקים בית, נוספו עסקים חדשים להסדר למתן שירותי כשרות ותעודות כשרות. המועצה הדתית שבה ומזכירה, ישנם דוכנים לממכר מזון – פקשו לראות תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת. אם אין לבעל הדוכן תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת – הווי אומר שאין לנו פיקוח על כשרות המזון בדוכן זה – אנא בדקו וודאו כי קיים פיקוח כשרות.

מקוואות

מקוואות הנשים – מקווה דקל – סיימנו את השיפוץ בעלות של חצי מיליון ש"ח חלק מהתקציב הגיע מהמשרד לשירותי דת. כמו כן, הוספנו במקווה מערכת חימום נוספת.

בנושא הניקיון היומיומי בכל המקוואות בוצע שדרוג והודגשו דגשים לחברת הניקיון. **מקווה דגן** – המועצה הדתית וקרן פיתוח אפרת גייסו יחד יותר ממיליון ₪ לטובת בניית המקווה. בקרוב נחל בגיוס בלניות להפעלה המקווה בדגן. בקורס שקיימה המועצה הדתית אפרת סיימו 11 נשים, במטרה להגדיל את צוות הבלניות באפרת (חלקן, כבר היום, מתנדבות או ממלאות מקום).

בית העלמין – בימים אלו יוצא מכרז לעבודות הרחבת והסדרת החניה בב"ע, עבודות אלו יגדילו את מספר מקומות החניה מ 30 הקיים היום ל 150 מקומות חניה. ובקרוב יצא גם מכרז לעבודות בניית בית טהרה מול בית ההספדים.

עלות הפיתוח הינה כ 3,000,000 ₪ הסכום יתחלק בין גוש עציון ואפרת. לצערי, עקב המצב העברנו אישור להרחבת החלקה הצבאית על ידי משרד הבטחון, וזאת מתוך שטח חלקת אפרת. כמו כן, התחלנו בתכנון בניית כ- 200 חלקות קברי מכפלה וכ- 60 קברי סנהדרין (כוכים).

חברה קדישא – בהזדמנות זו, **אנו רוצים לשבח ולהודות לחברי חב"ק אפרת, על הסיוע לאחר האסון בשמחת תורה דאשתקד – ישר כח! אנח מאחלים לכם שנה של תיקון ועשייה בשמחות!**

יחד עם המועצה הדתית גוש עציון, יצאנו לסיור לימודי במנהרת הקבורה בהר המנוחות בגבעת שאול בירושלים.

לחברה קדישא אפרת ישנו מספר טלפון ייעודי במקרה הצורך חלילה יש לפנות למספר: 050-7377120.

מודעות אבל – ב"ה עם גידול הישוב ומספר התושבים בו – כן ירבו! המועצה הדתית כבר לא מדפיסה מודעות אבל. באתר המועצה המקומית, בספרייה של המועצה הדתית, תחת הלשונית של חברה קדישא ישנו קישור להכנת מודעת אבל באופן עצמאי בעת הצורך חלילה. בהזדמנות זו אנו מבקשים להודות לאמנון והב על הקמת הקישור והסדרתו לטובת כלל תושבי אפרת.

הקישור (לינק): <https://chevra-kadisha.web.app>

עירוב – קיבלנו תקציב מהמשרד לשירותי דת, עבור שיפור העירוב סביב פארק אמות המים מתחת לדגן. הרחבנו את העירוב מעל איזור התעשייה (פת במלח) על מנת להכניס את שולחנות הקק"ל לתוך העירוב. וכן את השביל החדש מאחרי רח' משעול הכרמים ועד לב אפרת.

גניזה – ישנם 7 מתקני גניזה המפוזרים בגבעות השונות, המופיעות על גבי מפה מעודכנת באתר המועצה. המועצה הדתית אחראית על פינוי הגניזה, שמתבצעת על ידי חברת 'גניזת קודש'.

אנחנו שבים ומזכירים שעל פי פסק של הרב ריסקין וכן רבנים נוספים, כי עיתונים עלוני שבת אינם זקוקים לגניזה אלא למיחזור. על גבי המיכלים ישנם מודעות עם בר קוד לסריקה מהנייד, ממנו ניתן לשלם בקלות ובנוחות, כמו כן ניתן להגיע ולשלם במשרד המועצה הדתית.

תרבות תורנית

שישי תורני – במשך החופש הגדול בשיתוף פעולה עם בתי כנסת שונים וכן עם המתנ"ס, קיימנו לילדים ונוער 'שישי-תורני' – פעילויות תורניות בבתי הכנסת השונים באפרת.

קייטנות תורניות – גם השנה תמכנו בקייטנות התורניות שהתקיימו בבתי הכנסת השונים באפרת.

נסיעה לקבר רחל בערב ראש חודש – מידי ר"ח התקיימה נסיעה לקבר רחל שלווה בשירה או שיעור בכל פעם ע"י אישיות אחרת. הנסיעה סובסדה על ידנו, אך כעת בשל מיעוט משתתפים סיימנו פרויקט זה.

השנה תמכנו גם באופן משמעותי **בטקס יום השואה** לבתי הספר באפרת.

כמו כן, בסיוע המשרד לשירותי דת, השנה חב"ד אירגן טקס ישובי לכבוד **ל"ג בעומר**, ואנו סייענו במימון.

לקראת חג **השבועות** הזמנו שיחה של הרב ליאור לביא עבור כל תושבי אפרת, כמו כן המועצה הדתית תמכה בהבאת מרצים ופעילויות שונות לבתי הכנסת השונים באפרת.

סידורים לילדי כיתה א' – גם השנה בסיוע תרומות וכן בסיוע הקרן לפיתוח אפרת הועברו סידורים לכיתות א' לבתי הספר באפרת. **חומשים** – נרכשו חומשים לילדי כיתות ו' מבית הספר 'עשה חיל'.

אתר המועצה הדתית – חידשנו את אתר המועצה הדתית בעברית, האתר נמצא בתוך אתר המועצה המקומית אפרת. ובקרוב בע"ה נחדש גם את האתר באנגלית.

כתובת האתר: www.efrat.muni.il וכן חידשנו את הפייסבוק של המועצה הדתית, ניתן להכנס בכתובת:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100064259786838&mbextid=LQQJ4d>

משמחת תורה לשמחת תורה

הרב שמעון גולן

תושבי אפרת היקרים,

סיפור שני מספר חיים אהרן קפלן, על שמחת תורה בגטו וורשה:

לפני זמן מה הועלתה השאלה כיצד לנהוג בשמחת תורה הבעל"ט, לאור אירועי שמחת תורה אשתקד. לדעתי, יש לנהוג את כל ענייני שמחת החג כרגיל. כמוכן שיש ל'שתף' את החטופים וחללי המלחמה אתנו בתפילותינו ובשמחתנו, כל קהילה לפי הבנתה. התורה היא חיינו ואנו עושים שמחה לגמרה של תורה. אל נשכח; הוכינו מכה קשה בשמחת תורה תשפ"ד, אך הצלחנו (בשלב זה בדרום) להפוך את הקערה על פיה. האין זו סיבה ראויה לשמחה בשמחת התורה?

אביא שני סיפורים בהקשר זה:

הראשון, מובא בספר "מועדי הראיה" שכתב הרב נריה זצ"ל, ובו הוא מתאר חגיגת שמחת תורה, אצל הרב קוק זצ"ל, בישיבת מרכז הרב:

אם יפתח הפותח את סידורו עולת ראייה, יראה בסוף סדר ההקפות (בעמ' שפט) את הפסוק "הרנינו גויים עמו וגו'", ועמד תמה, מה טיבו של פסוק זה לכאן? הנה זה הדבר: בשמחת תורה שלאחרי שנת תרפ"ט, רב היה הדיכאון, אחרי מאורעות הדמים בארץ, פרעות הערבים והטבח בחברון (שלשמעו התמוטט הרב והתעלה) - כיצד ישירו? כיצד ירקדו? והנה נכנס הרב למעגל ההקפה הראשונה, ופתח ברגשת קודש: "הרנינו גויים עמו, כי דם עבדיו יקום..." זרמי דמעות פרצו מעיני הציבור, ומיד נתלכד מעגל איתנים, וכשהלב שותת דם והעיניים יורדות דמעות, התלהטה מנגינה חדשה שסחפה אתה את כל הקהל.

בהזדמנות זו אבקש להתייחס גם לראש השנה. עולים בדעתי דברים שכתב הרב אליהו דסלר זצ"ל, מגדולי בעלי המוסר בדורנו, ששימש כמנהל הרוחני של הכולל בגייטסהד (אנגליה) ובישיבת פוניבז' (בני ברק), במכתב לבנו בערב ראש השנה תרצ"ז:

כאשר נרצה להתבונן להבין את פעולת ראש השנה ומשפטו, עלינו להתבונן על העבר, אל כל המקרים של שנה שעברה, כמה ייסורין ירדו לעולם, ואז נבין; הן כל זה פעולת ראש השנה שעבר, ונוכל להשיג איך וכמה עלינו לפחד

מיום הדין אשר לפנינו...

מה עבר עלינו בשנה זו? לפני שנה ארץ הדמים (גרמניה) עמדה יחידה בשנאתה לישראל, עוד העולם היו מתביישים באנטישמיות, ועכשיו אין לך ארץ שאין בה שנאת יהודים גלויה... מאות אלפי אחינו במרוקו הסובלים ייסורים ועינויים קשים ומרים ופוגרומים תחת עול הפשיסטים במרוקו הספרדית.

ועל כל אלה מאורעות ארץ הקדושה; עוד לפני שנה וגם פחות חשבו ארץ ישראל למקום מנוחה המיוחד, מקום מפלט לכל אחינו הנרדפים והמעונים, ופתאום והנה הערבים מעיקים מכל צד...

ראוי להקדיש את שיחות היום למשמעות יום הדין כפי שמתאר הרב דסלר, וכך לזכור ולהזכיר את אירועי השנה החולפת. הייתי מציע לחבר פיוט מיוחד (מישהו מוכשר ממני, אפשר לנסות להזמין...) ולאמרו ברוב עם לפני התקיעות (כדוגמת "העוקד והנעקד"). נזכור ונזכיר: היום הרת עולם, היום יעמיד בַּמִּשְׁפָּט כָּל יְצוּרֵי עוֹלָמִים, אִם כְּבָנִים אִם פְּעֻבִּים, אִם כְּבָנִים רַחֲמָנוּ פִּרְחָם אֵב עַל בָּנִים, וְאִם פְּעֻבִּים עֵינֵינוּ לָךְ תְּלוּיֹת עַד שֶׁתִּחַנְּנוּ וְתוֹצִיא כְּאוֹר מִשְׁפָּטֵנוּ, אִיּוֹם קְדוֹשׁ.

כתיבה וחתומה טובה,
הרב שמעון גולן.

גן עדן - או יום עם תפילין?

הרב רפאל קדוש, קהילת "ברכה ושלוש"

הסיפור על החטיפה/שבי של המהר"ם מרוטנבורג מפורסם. בעיקבות המצב הנורא והחטופים בעזה, ושאלת "כדי דמיהם" הוא סופר שוב ושוב. בקצרה: המהר"ם מרוטנבורג, מגדולי רבני אשכנז במאה ה-13, נכלא בד' תמוז שנת ה'מ"ו (1286) על ידי הקיסר רודולף הראשון לבית הבסבורג במבצר אנזיסהיים שבחבל אלוס, באשמת בריחה מגרמניה וניסיון לארגון בריחה המונית של יהודים ממנה. הקיסר תבע סכום עצום של 20,000 מארק תמורת פדיונו, ותלמידו, הרא"ש, התחיל לאסוף את דמי הכופר.

על פי המסורת המקובלת, לא הסכים המהר"ם שסכום כופר הנפש שהתבקש עבורו ישולם, כדי שלא להפוך את סחטנות השלטונות למשתלמת, על פי העקרון לפיו "אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם" (גיטין, פרק ד', משנה ו'). הוא נשאר בכלאו במשך שבע שנים, ושם גם נפטר. לפי אותה מסורת, גם לאחר פטירתו סירבו השלטונות לאפשר את קבורתו בקבר ישראל. רק ארבע עשרה שנה לאחר מותו נפדתה גופתו על ידי יהודי עשיר בשם אלכסנדר זיסקינד ווימפן מפפד"מ, שתנן למטרה זו את רוב כספו. בתמורה למעשהו זכה ווימפן להיקבר ליד קברו של המהר"ם בבית הקברות היהודי שבוורמס. עד כאן הסיפור הידוע.

בעל 'סדר הדורות', (הרב יחיאל בן שלמה היילפרין - רבה של מינסק, ראה אור בשנת ה'תקכ"ט-1769), מביא המשך לסיפור: 'ותיכף בלילה אחר הקבורה, בא מהר"ם בחלום לאיש

ההוא ואמר לו - בחר לנפשך אחד משני דברים: או שתזכה אתה וזרעך עד סוף הדורות שיאריכו ימים בעושר וכבוד, או שתמות תיכף ותזכה לחיי העולם הבא'.

טרם נספר במה בחר ר' אלכסנדר הנ"ל לעשות, שאלה גדולה מעורר הסיפור: לו היינו יכולים 'לצאת מהמשחק', כלומר לסיים את חיינו כשידינו על העליונה - מקום טוב בגן עדן, שכר ואושר נצחיים, האם היינו מוכנים? האם, כמו להבדיל - בעולם ההשקעות, בו חשוב מתי נכנסים, אבל חשוב עוד יותר מתי יוצאים וביאיו תשואה; האם היינו בוחרים בהבטחה לגן עדן כאן ועכשיו, או שמא מעדיפים להמשיך ולחיות, ולהנות מאושר וכבוד בעולם הזה לנו ולזרענו? (ובמודע להסתכן בכך שלא נזכה לשכר כזה בעולם הבא)? בהחלט שאלה מעוררת מחשבה, בפרט בימי אלול והימים הנוראים.

מסיים בעל 'סדר הדורות': 'ובחר [=העשיר] למות תיכף, וניתן לו מקום במחיצתו של המהר"ם מרוטנבורג בעולם הבא'.

הרב שטיינמן זצ"ל, (נפטר תשע"ח) היה מספר את הסיפור הזה בהתרגשות, ושיבח את אותו עשיר - קודם כל על כך שפדה את גופתו של המהר"ם והביא אותו לקבר ישראל, וגם על ההחלטה למות ולהגיע לגן עדן. וכשנשאל למה, אמר שאם היה העשיר נשאר בעולם הזה, היה יכול לחטוא ולאבד את עולמו; וכך הוא זכה למדרגה עצומה, להיות עם המהר"ם בגן עדן. הרב החבד"י המפורסם רבי הלל מפאריטש,

בעל "פלח הרימון", (נפטר תרכ"ד) השיב תשובה שונה לשאלה הזאת. כשהיה מספר את הסיפור הזה, אמר שההחלטה של אלכסנדר העשיר לא היתה נכונה. ואמר: (תרגום מידיש, כמובן-) 'יום אחד שבו ניתן להניח תפילין בעולם הזה, הוא יותר יקר מלהיות עמו במחיצתו של המהר"ם מרוטנבורג בעולם הבא'.

הגישה החסידית אותה מבטא ר' הלל אומרת - מטרת העל בחיים היא לא רק לאיזו דרגה הגעת בסוף, במה וכמה זכית. באיזו 'תרה' סיימת את חייך ומהו מקומך בגן עדן. ה'משחק', כביכול, החיים, הוא עבודת ה' בעולם הזה, בבחינת אשירה לה' בחיי, אומרה לאלוקי בעודי - וזו המטרה! לעבוד את ה' כאן, להתמודד כאן, לעלות, לרדת, להלחם, זו המטרה. זה העניין, שנתאוה ה' לעשות לו דירה בתחתונים. וכאן עיקר העבודה.

51 ימים (כמנין "הושע נא") אנו נמצאים

במסע משמעותי ומטלטל, שראשיתו בראש חודש אלול וסופו בשמיני עצרת. מסע ארוך של שופר, סליחות, ראש השנה, יום כיפור, סוכות - כל אחד עם האורות המיוחדים שלו.

המטרה של כל הדרך היא לא השגת 'מדרגות', אלא החיים שאותם נחיה בשנה הבאה. 'יום אחד עם תפילין שוה יותר מכל גן העדן'. אנחנו אוגרים את כל האור הזה כדי שנוכל להשתמש בו ולהביא אותו לחיים שלנו - ללימוד ועבודת ה', לעבודה, לזוגיות, לחינוך הילדים, ולכל הדברים הקטנים והגדולים שאנחנו עושים; שנעשה אותם בשנה הבאה קצת יותר טוב, וקצת יותר ברוממות, מאשר בשנה שחלפה.

השנה האחרונה הפגישה אותנו עם דמויות מופת רבות שהקריבו את חייהם לקדש את שמו ית'. נקוה שנוכל ללמוד מהם ולקדש את שמו בחיי חיותנו, יום אחרי יום, כאן בעולם הזה.

שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה.

חג הסוכות: זמן שמחתנו בעת צרה?

טו"ר ד"ר רחל לבמור. הפרויקט למניעת עגונות, ישראל הצעיר והסוכנות היהודית

מצוות ושמחת בחג

בספר דברים (ט"ז) הצטוונו לשמוח בחג הסוכות:

(יג) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים... (יד) ושמחת בִּחְגֵּךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהָלַי וְהָגֵר וְהַיְתוֹם וְהָאֱלֵמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: (טו) ... וְהָיִיתָ אֶךְ שְׂמֵחַ:

המצווה כה חשובה עד שהודגש בגמרא (מ"ק י"ד, ע"ב):

"אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד" - באה מצוות עשה של הרבים, דהיינו השמחה, ודוחה את מצוות העשה של היחיד, דהיינו אבלות. ברם, בחג הסוכות הנוכחי, הרבים מרגישים מידה של אבלות בחלוף שנה ממאורעות "השביעי לאוקטובר" ומלחמת חרבות ברזל! מה עלינו להרגיש כאשר מצוות שמחה דרבים מתנגשת עם אבלות דרבים?

בסוכות תשבו שבעת ימים

נחפש תשובות במימדים השונים השזורים יחד במצוות חג הסוכות, כפי שהצטוונו בספר ויקרא (כ"ג):

(לד) דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּחֹמֶשֶׁת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לָהּ: ... (מב) בְּסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

במימד ההלכתי, למדנו שעלינו לשבת דווקא בדירת ארעי. הרי מסכת מיוחדת בתלמוד מוקדשת לסוכה ובנייתה לפרטי פרטיה והן מעל

חמשה- עשר סימנים בחלק אורח חיים בשו"ע.

במימד האמוני, מתברר מתוך המשנה "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי" (סוכה ב', ט) שהמהות של הסוכה היא ארעיותה ועלינו להתייחס אליה כדירת קבע. דירה ארעית גורמת לתחושה של "אנו חשופים ופגיעים" - התחושה שכל עם ישראל מרגיש בתקופה הזאת. ברם, דווקא בחג הסוכות ר' אליעזר סבר שהזכר לסוכות במדבר סיני הוא האמונה שה' סוכך עלינו: "ענני כבוד היו" (מס' סוכה י"א, ע"ב) -- דוגמת השו"מרה בכרם המאפיין את נופי גוש עציון.

במימד הקיומי, נלמד ממצוות הקהל המתקיימת דווקא בסוכות - כפי שמפורט "אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהָלַי וְהָגֵר וְהַיְתוֹם וְהָאֱלֵמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ" (דברים ט"ז, י"ד) - בהתכנסות כולם יחד כעם. זה קולקטיב של יחידים שהופך לעדה. הרב יוסף סולובייצ'יק ב"קול דודי דופק" הסביר שעל ידי יציאת בני ישראל (כמשפחה מורחבת) ממצרים, נכרתה ברית גורל. בעצם היציאה, הפכה משפחה לעם. "מחנה" העם, שמטרתו הגנת המתקבצים בתוכה, הוא תוצאה של ברית הגורל. דרך קבלת התורה בסיני נכרתה ברית ייעוד, ובמשך 40 שנה במדבר, העם התפתח מ'מחנה' ל'עדה'; לקולקטיב עם אידיאליים מעבר לקיום הפיזי של העם; לעדת ישראל בעלת רוח כשכולם שותפים לברית ייעוד. כדברי הרב: 'העדה כוללת לא רק את הפרטים הנוכחים החיים עכשיו, אלא חובקת היא את כל אלה שחיו ושעתידים לחיות מקדם ועד אחרית הימים'.

המימד הרגשי: ההלכה, כביכול הטכנית, המדקדקת בפרטי הארעיות של הקיום הפיזי, מביאה אותנו להבנת הדיאלקטיקה הקיימת דווקא בחג הסוכות. בזמן שמחתנו, בעת אשר אנו נתונים לחסות ענני הכבוד, אנו פונים להקב"ה. בהרגשתנו את הארעיות, מתוך יראה ומתוך קדושת היום אנו מתפללים לברכת הקיום הפיזי הפשוט - תפילת גשם. יחד עם זאת אנו מתפללים על קיום העדה, הקיום הלאומי-ייעודי. אנו מבקשים שהקב"ה יפעל מתוך מידת הרחמים שלו בעת שהארעיות הכי מורגשת: הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת.

הארעיות, השמחה ואבלות הרבים

הרב סולובייצ'יק הסביר בספרו 'מן הסערה' הדן באבלות וצער: 'שהשמחה היא רק ביטוי רגשי לתודעת האדם הנמצא לפני ה'... אין שמחה אלא לפני ה', כדכתיב "ושמחתם לפני ה' א-לוקיכם שבעת ימים" (ויקרא כ"ג, מ).

לעומת זאת, הוא מתאר את הקהילה האבלה, 'קהילת הברית, אשר אסור לה לעולם לאבד את תקוותה או את אמונתה. ככל שיהיו הימים קשים, האובדן אדיר והמציאות קודרת ועגומה - העתיד מאיר באור היקרות של הבטחה'.

הרב מסיים בהתייחסותו לאבלות הרבים כך: הנחמה שזורה במרקם אבלות הרבים. במקרה זה אין כל מקום לביטויים של ייאוש ואלה עומדים בסתירה לעצם מהותה של אבלות הרבים, הנעה באורח דיאלקטי בין גיון ותקווה, חשיכה ואור יקרות, ריקנות רוחנית וחזיון נשגב, סתיו קודר ואביב זוהר."

היום

מהות שמחתנו שונה השנה. זאת איננה שמחה כפשוטה. בתקופה הזאת כשהרגשנו ועודנו מרגישים חשופים לפני האויב, אנו מצווים על רגש נוסף - שמחה קיומית של העדה. שמחה הכוללת בתוכה את הכאב הנורא של האבדות בנפש, בגוף ובחשופים - והמתגברת בגבורה לקראת הייעוד. זאת שמחה של הכרה בענני הכבוד; של הבנת ברית הייעוד; של הקירבה לה' שנוצרת מההקרבה. שומעים זאת בשירה בשדה הקרב, ברדיו ובווטסאפים, באולימפיאדה, בשוק מחנה יהודה ובכל ההפגנות - עם ישראל חי! עם ישראל חי!

מתוך השמחה הקיומית הזאת נרקוד ונתפלל לפני ה' ביתר שאת: "ופרוש עלינו סוכת שלומך".

דיני חגי תשרי תשפ"ה

הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

שנת תשפ"ה היא השנה השלישית לשמיטה – שנת מעשר עני.

חיוב מעשר עני במרבית הפירות הוא בפירות החונטים בין ט"ו בשבט תשפ"ה לט"ו בשבט תשפ"ו.

באתרוג הולכים בתר לקיטה ולפיכך יתחייבו במעשר עני הפירות שילקטו בין ט"ו בשבט תשפ"ה לט"ו בשבט תשפ"ו. בשאר ההדרים הסתפקו האם דומים לאתרוג או לשאר פירות, לפיכך צריך להתנות בזמן ההפרשה כמפורט להלן.

בירקות יתחייבו הירקות הנלקטים בין א' תשרי תשפ"ה ל"א תשרי תשפ"ו. בתבואה (5 מיני דגן וקטניות) יתחייבו אלו שהגיעו לשליש גידול גרגר בין א' תשרי תשפ"ה ל"א תשרי תשפ"ב.

על מנת להימנע מהפרשה מוטעית, יש לומר את נוסח ההפרשה כפי שייסד מרן הרב קוק זצ"ל, וכפי שמופיע בנוסח ההפרשה של בית האוצר. בפסקה העוסקת בהפרשת מעשר שני יש לומר: "...הרי הן מעשר שני ואם צריך מעשר עני הרי הן מעשר עני". בנוסח זה אנו מתנים שהפירות יהיו מעשר שני או עני, בהתאם לדינם. מכיוון שפעמים רבות איננו מודעים באופן מדויק לשנת החיוב המדויקת, מומלץ לומר נוסח הפרשה זה בכל הפרשה של פירות וירקות בכל השנים.

חודש אלול
בראש חודש אלול עלה משה רבנו להר סיני לקבל את הלוחות השניים, ושהה שם ארבעים יום.
בסופם, ביום הכיפורים, התרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, סלח להם על חטא העגל, וירד משה מן ההר עם הלוחות השניים.
כיון שהתשובה בימים אלה מקובלת ורצויה יותר מבשאר ימות השנה, נהגו ישראל להרבות בהם בתשובה, בתפילות ובתחנונים.
נהגו יראים ושלמים בכל קהילות ישראל לקבל על עצמם קבלות והנהגות מיוחדות בחדש זה. להוסיף בתורה ובתפילה ולהדר בכל מה שאפשר.

הנהגות אלו מהוות הכנה נאותה לימים הנוראים בתחילת חדש תשרי.

הסליחות

נהגו האשכנזים לתקוע בשופר לאחר תפילת שחרית (בימי חול), מיום שני³ של ראש חודש אלול ועד כ"ח אלול, (הרמ"א הביא דעות שונות אם מתחילים בא' דר"ח או בב'). אך בערב ראש השנה אין תוקעים בשופר⁵. יש מהספרדים הנהגים לתקוע בשופר בעת אמירת י"ג מידות בסליחות⁶.

1. לדעת הגאונים ולמנהג ארץ ישראל
2. מתוך חוברת דיני חגי תשרי- הרב גולן
3. ערוך השולחן תקפא א
4. משנ"ב תקפא ס"ק ג
5. רמ"א או"ח תקפא סעיפים א, ג.
6. ילקוט יוסף מועדים עמוד 16.

נוהגים לומר סליחות בימי חודש אלול⁷. הספרדים מתחילים לומר סליחות מ-ב' לחודש אלול⁸, והאשכנזים - החל ממוצאי שבת לפני ראש השנה.

זמן אמירת סליחות לכתחילה הוא קודם עלות השחר⁹. אולם מי שלא יכול לקום בשעה זו, יוכל לומר סליחות גם אחר עלות השחר ואף במשך היום, אך יש לסיימם לפני צאת הכוכבים¹⁰ כמו כן, ניתן לומר סליחות לאחר חצות הלילה¹¹ אם הסליחות נאמרות בשעות הבוקר (לאחר עלות השחר), יש להשמיט מתוך הסליחות האשכנזיות את המילים 'באשמורת הבוקר' 'בזעקם בעוד לילה' 'חצות לילה לך קמו' וכן לספרדים 'חצות לילה לך קמו' 'וכו' כדי שלא יהיו כדוברי שקרים.¹²

לדעת רוב הפוסקים, אם בתחילת הסליחות לא היה מנין, רשאים להתחיל, ולכשיהיה מניין יאמרו (שלושה פסוקים ואז) את הקדיש שבתחילת הסליחות וימשיכו מהמקום שפסקו¹³.

מי שזמנו דחוק או שאיחר לאמירת הסליחות ועליו לדלג על חלקן, יעדיף לומר על פי המדרג הבא¹⁴: 1. וידוי וכן 'א-ל מלך יושב' עם י"ג המידות. 2. הפסקאות שבין קטעי א-ל מלך יושב. 3. נפילת אפיים. 4. הבקשות. 5. שאר הסליחות.

במקרים מיוחדים ביותר וכהוראת שעה בשעתו, הרב פיינשטיין התיר לומר סליחות כשעתיים קודם חצות הלילה¹⁵ - אך רוב הפוסקים לא מתירים זאת, משנ"ב¹⁶ - אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מביום הכפורים. עשרה שהתחילו לומר סליחות ביחד, ומקצתם הוצרכו לצאת באמצע אמירת הסליחות, אם נשארו ששה לפחות, רשאים לומר את הקדיש שבסוף הסליחות¹⁷.

נהגו האשכנזים שבעת אמירת הסליחות הנאמרות בלילה מתעטף שליח הציבור בטלית שאינה שלו, וכך נפטר מהספק לגבי הברכה ואינו מברך עליה. אך אם התחילו לומר את

הסליחות לאחר זמן ציצית (לפנות בוקר), יברך על טליתו שלו, כרגיל¹⁸.

אומרים תחנון ונפילת אפיים בסליחות, ואם מתקיים ברית מילה בבית הכנסת או לא יאמרו תחנון בתפילת שחרית, לגבי חתן הנמצא בבית הכנסת אם יאמרו או לא יאמרו תחנון בסליחות - מחלוקת¹⁹.

רצוי לעמוד בזמן אמירת הסליחות. אך אם קשה רשאי לשבת, ויש להשתדל לעמוד לפחות בזמן שאומר 'א-ל מלך', י"ג מידות והוידוים²⁰. מנהג האשכנזים להוסיף פרק תהילים "לדוד ה' אורי וישעי" (תהילים כ"ז) לאחר תפילת שחרית וערבית (נוסח אשכנז) או שחרית ומנחה (אשכנזים המתפללים בנוסח ספרד) עד ליום הושענא רבה²¹, גם בקיצוץ²² ילקו²² מובא: 'מנהג יפה לומר אחר תפלת שחרית מראש חודש אלול עד הושענא רבא מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממזי אירא" ויש מהספרדים המוסיפים פרק זה בכל ימות השנה.

7. שו"ע או"ח תקפא סעיף א.
8. ילקו"י מועדים עמוד 9.
9. שו"ע תקפא סעיף א וכן בהקדמת המשנ"ב לפני ס"ק א
10. שו"ת יחוה דעת ח"א סימן מו, ילקו"י מועדים עמוד 9.
11. משנ"ב תקס"ב ס"ק יב 'אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות חוץ מביום הכיפורים', שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה
12. ערוך השולחן תקפא ד
13. מקראי קודש הלכות ר"ה פרק א הערה יט
14. מקראי קודש ר"ה פרק א סעיף יז ובהערה בשם הרב מרדכי אליהו.
15. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה
16. תקס"ב ס"ק יב
17. פמ"ג הובא במשנ"ב נה ס"ק יא. משנ"ב תקפא ס"ק ד.
18. משנ"ב תקפא ס"ק יו.
19. מקראי קודש ר"ה פרק א לקראת סוף הערה מ
20. מטה אפרים תקפא יח
21. מנהג אשכנז-משנ"ב תקפא ס"ק ב, מנהג ספרד-מטה אפרים תקפא סעי' ו
22. קיצוץ²² ילקו"י ימים נוראים עמ' קפב סעי' ב. חזון עובדיה ימים נוראים עמוד כד

אמירת סליחות ביחידות

ניתן לומר סליחות ביחידות²³, למעט הבקשות שבלשון ארמית כגון: מחי ומסי וכדו' כמו כן, אין לומר י"ג מידות, אלא אם כן הן נאמרות כקורא בתורה בניגון ובטעמים²⁴. ניתן לאומר גם בכל ניגון שאדם רגיל ללמוד בו²⁵. כשאומר ביחידות יש להשלים את כל הפסוק, כולל המילים: "פוקד עון אבות על בנים על שילשים ועל ריבעים"²⁶, אך יש שכתבו שדי לומר עד "ונקה", כשם שאומרים בציבור²⁷.

אבלות-סליחות

סליחות - אֲבֵל אסור לצאת מביתו כדי להיכנס לבית הכנסת לשמוע הסליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכן בערב יום הכיפורים במקום שמרבים בסליחות²⁸.

אֲבֵל שליח ציבור²⁹ - למנהג האשכנזים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין ש"צ אחר, אז יוכל), תוך י"ב חודש על אביו או אמו מותר, תוך שלושים-יש מתירים, ועל שאר קרובים תוך שלושים-מותר.

למנהג הספרדים: תוך שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם אין שם אחר אז יוכל).

ערב ראש השנה

א. בערב ראש השנה מרבים באמירת סליחות ואפילו אֲבֵל יכול לצאת מביתו לצורך אמירת הסליחות בציבור, אך לצורך הסליחות שבימים האחרים לא ייצא³⁰.

ב. בסליחות של ערב ראש השנה אומרים תחנון עם נפילת אפיים, אך אין אומרים תחנון בשאר תפילות היום³¹.

נוהגים לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה³². לספרדים - רצוי בפני עשרה, ולאשכנזים - בפני שלושה³³.

ישנה גם האפשרות לקיים בקבוצות כך שמספר אנשים יעמדו בפני שלושת הדיינים ויאמרו את נוסח התרת הנדרים³⁴.

יש הנוהגים ללכת לקברים ולהרבות שם בתחנונות.

נהגו הגברים לטבול במקווה בערב ראש השנה וערב יום הכיפורים וכך יש לעשות לכתחילה. באם לא ניתן לטבול במקווה, ניתן להסתפק במקלחת כדעת הרמ"א וכן כמובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים³⁵, שהוא שיעור של כתשעה קבין. לפני כניסת החג יש להדליק נרות שבת/חג ולברך 2 ברכות... אשר קידשנו... להדליק נר של שבת ויום טוב³⁶ וכן ברכת שהחיינו. גם ביום השני יש לברך הזכרת יום טוב (ושבת³⁷) וכן ברכת שהחיינו, וכדי לצאת מהספק נהוג ללבוש בגד חדש או לכוון על פרי חדש, אך דבר זה אינו מעכב. ברכת שהחיינו נוהגת אצל רוב האשכנזים, חלק מעדות ספרד אינם מברכים וכל אחת תנהג כמנהג משפחתה.

עירוב תבשילין

'עירוב תבשילין' הוא תבשיל שמניחים בערב יום טוב עבור שבת שסמוכה ליום טוב, וכל זמן שה'עירוב' קיים, מותר לעשות ביום טוב עבור

23. משנ"ב תקפא ס"ק ד.

24. שו"ע או"ח סימן תקס"ט סעיף ה ומשנ"ב ס"ק יב.

25. שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן כא.

26. שו"ת אגרות משה שם.

27. ילקוט יוסף מועדים עמוד 13 סעיף כא.

28. רמא תקפא א, ערוך השולחן תקפא ד.

29. -מקראי קודש ר"ה פרק א' סעיף כז ו-כט.

30. רמ"א תקפא א, פסקי מהרי"א ס' קל"ג.

31. שו"ע תקפא סעיף ג.

32. ח"י אדם כלל קלח אות ח, כף החיים תקפא ס"ק צט.

33. שו"ע יורה דעה רכ"ח סעיף א. ילקו"י מועדים עמוד 22, אמנם בדיעבד כתב בכף החיים תקפא סק"כ שגם הספרדים רשאים להתיר בפני שלושה.

34. ערוך השולחן רכח סעיף ח במהדורת עוז והדר בה לא הושמטו הלכות נדרים- עמ' תס"א וכן בן איש חי על פרשת ראה.

35. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 82 הלכה א.

36. ילקוט יוסף ימים נוראים עמ' רלב. ואין להזכיר יום הזיכרון. גם במאמר מרדכי ב'שעורי י"ג אלול' פסק כך כדעת הבן איש חי. וכן במקראי קודש הלכות ראש השנה עמ' כב.

37. אם חלה השבת ביום זה.

שבת את כל מה שמותר לעשות עבור יום טוב. תבשיל העירוב צריך להיות מאכל שראוי לאוכלו עם פת, כדוגמת בשר, דגים, ביצים וכדו'. רבים נהגו להניח ביצים לעירוב, מפני שהן היו נשמרות גם בלא מקרר עד השבת³⁸. תבשיל העירוב יכול להיות מבושל כבוש, צלוי, שלוק או מעושן. אבל מאכל חי אינו יכול לשמש כ'עירוב'³⁹.

לכתחילה טוב להניח בנוסף לתבשיל גם פת בשיעור נפח כ'ביצה', מפני שיש מי שסובר שהתבשיל מתיר בישול והפת מתירה אפיה. אבל מצד הדין גם מי שהניח תבשיל בלבד, רשאי לבשל ולאפות לשבת⁴⁰.

רבים נוהגים לאכול את תבשיל העירוב באחת מסעודות השבת, שהואיל ונעשתה על ידו מצווה אחת, ראוי להמשיך ולקיים בו את מצוות עונג שבת. וכן נוהגים לקחת את לחם העירוב כלחם משנה ולבצעו עליו בסעודה שלישית⁴¹. התחילו לאכול מתבשיל העירוב ביום טוב, כל זמן שנותר ממנו כ'זית', מותר לבשל ולאפות ולהכין את כל צורכי השבת. אבל אם לא נותר ממנו כ'זית', אסור לעשות יותר מלאכות ביום טוב לקראת שבת. וגם אם נותרה הפת שהונחה לעירוב, אין היא מועילה, כי עיקר העירוב הוא התבשיל⁴².

על כל נציג משפחה להניח עירוב תבשילין (גם האורחים שלו יוצאים ידי חובת עירוב התבשילין שהניח) ואין לסמוך על רב העיר או נציגו, ורק מי ששכח או שלא ידע שצריך עירוב זה יוכל לסמוך על העירוב של רב העיר או נציגו.

ליל ראש השנה

ראוי לעיין במחזור קודם החג, כדי שיכיר את התפילות והפיוטים ויבין את פירושי המילים⁴³. נהגו ישראל לאכול בסעודות ליל ראש השנה מיני מאכלים לסימן טוב, ולומר בקשות המתאימות להם. נהוג לאכול תפוח בדבש, רימון, תמר, ראש של דג/כבש ועוד כל אחד לפי מנהגו, ולומר 'יהי רצון' כמופיע במחזורים⁴⁴.

אף שמנהג ה'סימנים' מופיע כבר בתלמוד⁴⁵, הוא אינו דוחה שום הלכה. לכן, אם באחד ממיני המאכל יש חשש לחרקים, אין לאוכלו. כמו כן, אכילת הסימנים אינה פוסלת את האדם מסעודת החג, והחכם עיניו בראשו, שלא לשבוע מאכילת הסימנים, כדי שיוכל לאכול סעודת מצווה לתיאבון⁴⁶.

תפילת מוסף ביחיד

אם מתפלל תפילת מוסף של ראש השנה ביחידות - יש להתפלל רק לאחר שלוש שעות ביום, הטעם הוא כיון שבשלוש השעות הראשונות הקב"ה דן את עולמו, וכשהוא מתפלל אז ביחידות, שמא יעיינו בדינו בייחוד, ומי ייצדק בפניו?⁴⁷

דיני תקיעת שופר

יש למנות לפני ראש השנה בעל תוקע. על בעל התוקע ללמוד היטב את ההלכות, כדי שיתקע כראוי ויוציא את שאר השומעים ידי חובה⁴⁸. בעל תוקע ספרדי לא יברך 'שהחיינו' ביום השני (זאת כאשר היום הראשון של חג לא יצא בשבת), אף אם תוקע לאשכנזים, אלא אחד מן השומעים האשכנזים יברך 'שהחיינו', והתוקע יתקע⁴⁹. אם בכל זאת ספרדי בירך שהחיינו-יצא ידי חובה. השומע תקיעת שופר שלא כמסורת אבותיו,

38. ערוה"ש תקדק, יג.

39. שו"ע תקדק, ה; שעה"צ כה.

40. שו"ע ורמ"א תקדק, ב-ג.

41. משנ"ב תקדק, ס"ק יא וס"ק מח.

42. שו"ע תקדק, טו; משנ"ב ס"ק מו.

43. שו"ע ורמ"א ק סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

44. שו"ע ורמ"א תקפג סעיף א-ב.

45. מגרא הוריות יב. כריתות ו.

46. הדבר דומה לסעודת שבת, שמובא בביה"ל רמט סעיף ב "שלא ימלא כריסו משארי אכילות קודם סעודת הפת".

47. שו"ע תקפא סעיף ח, משנ"ב ס"ק יד.

48. משנ"ב תקפא ס"ק יא, ותקפה ס"ק ג.

49. ילקו"י מועדים עמוד 36 ראה בהערה כב במקור הבא, שאם ענה לברכת שהחיינו שביך ספרדי יצא ידי חובה.

כגון תימני השומע מאשכנזי, יצא⁵⁰ ידי חובת המצווה.

מי שכבר יצא ידי חובת תקיעת שופר, ותוקע להוציא אחרים שטרם יצאו ידי חובה, אם הוא יברך עבורם או שהשומעים יברכו - המ"ב והילקו"י מביאים שזה מחלוקת⁵¹.

אסור לתוקע ולשומעים לדבר בין הברכות לתקיעות שלא מענייניהם, ואם אחד דיבר, עליו לחזור ולברך. כמו כן, אין לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, מלבד דברים מענייני התפילה והתקיעות⁵², אך בדיעבד אינו חוזר ומברך⁵³.

אם דיבר בזמן התקיעה, ולא שמע את התקיעות בשל כך, צריך לחזור ולשמוע את אותו סדר מתחילתו, אך לא יברך שוב⁵⁴.

מי ששמע את ברכות השופר, והוצרך מיד לצאת קודם התקיעות, כשיחזור צריך לברך שנית ולשמוע את התקיעות⁵⁵.

יצא מכל סיבה שהיא באמצע שלושים התקיעות הראשונות, עליו להשלים אחר כך את התקיעות שלא שמע. אם אינו זוכר היכן הפסיק, יחזור וישמע שוב את כל שלושים התקיעות בלא ברכה⁵⁶.

יצא לאחר ששמע שלושים תקיעות, טוב שישלים למאה תקיעות כשיחזור⁵⁷.

אם התוקע לא יכול להמשיך את התקיעות, יחליף אותו אחד מהקהל מהנקודה שבה הוא הפסיק, והמחליף לא יברך שוב, בתנאי ששמע את הברכות מהראשון⁵⁸.

ציבור שזמנם מצומצם, שאינם יכולים לשמוע מאה תקיעות, חייבים לשמוע שלושים תקיעות שמצוותם מן התורה⁵⁹.

מי שהגיע לבית הכנסת לאחר שכבר בירך התוקע, אך שמע שלושים תקיעות, יצא ידי חובה. יש אומרים שהוא רשאי לברך לאחר התקיעות דמיושב, משום שיהיו תקיעות נוספות על סדר התפילה⁶⁰.

מצווה על היודע לתקוע בשופר ללכת ולתקוע עבור אחרים שאין להם אפשרות לשמוע קול שופר, אף אם יפסיד משום כך תפילה בציבור⁶¹.

ככלל, אין לאכול לפני תקיעת שופר⁶², אולם אם מרגיש חולשה, או שהדבר יקשה עליו להתפלל מוסף בכוונה, מותר לו לאכול מעט לפני התקיעות⁶³.

הגיע לידו שופר רק לאחר השקיעה לפני צאת הכוכבים, יתקע בלא ברכה⁶⁴. לספרדים - ביום הראשון של ראש השנה בשנה שאינה בשבת יברך על תקיעה זו אם עדיין לא עברו 13.5 דקות מהשקיעה, אך ביום השני לא יברך⁶⁵.

50. הליכות שלמה ח"ב פ"ב הלכה יג.

51. משנ"ב תקפה סק"ה. התוקע להוציא ידי חובה נשים, נשים אשכנזיות תברכנה בעצמן-מקראי קודש פרק ז, ילקו"י מועדים עמוד שצ"ו

52. שו"ע ורמ"א תקצב סעיף ג.

53. רמ"א תקצב סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 57.

54. משנ"ב תקצב ס"ק יג.

55. שו"ע תקצב סעיף ג, משנ"ב ס"ק יד, ילקו"י מועדים עמוד 39. מוכח משם שאם מפסיק בין ברכה לתקיעה, וההפסק אינו קשור לתקיעות עצמם, חייב לחזור ולברך שנית. לכן במקרה שלנו שההפסק אינו קשור לתקיעות חייב לחזור ולברך שנית.

56. שו"ע תקצב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יו, שו"ע ורמ"א סה סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

57. במשנ"ב תקצב ס"ק ד בשם השל"ה.

58. שו"ע תקפה סעיף ג, משנ"ב ס"ק יא.

59. שו"ע תקצב סעיפים א-ב.

60. ילקו"י מועדים עמוד 38 הלכה ט בהערה בשם הגר"ע יוסף שהעיקר לדינא לברך. אך בכף החיים תקפה ס"ק לט כתב שמשום ספק ברכות להקל (ואולי כבר יצא ידי חובה) יהרהר בלבו את הברכות. הליכות שלמה ח"ב פרק ב הלכה יא.

61. הפוסקים למדו זאת ממצוות אחרות, ראה שו"ע תרנב סעיף ב, ותרצב סעיף ד, ומשנ"ב ס"ק יד שהתיר טעמיה דוקא לחולה קצת, וכל זה לפני שמיעת המגילה שחיובה מדרבנן, קל וחומר לתקיעת שופר שחיובה מהתורה.

62. הליכות שלמה ב.א. וכן הביא במקראי קודש (הררי) פרק ז הלכה כג בהערה כו בשם האחרונים. פניי הלכה ימים נוראים ד ח.

63. משנ"ב תקצב ס"ק א, שער הציון ס"ק ב.

64. ילקו"י מועדים עמוד 47 הלכה י כתב שיברך, אך זה רק בתוך 13.5 דקות, כמבואר ביביע אומר חלק ו יורה דעה סימן כג.

אופן התקיעה⁶⁶

סוגי התקיעות הם:

- 'תקיעה' - קול פשוט וישר (להלן: ת').
- 'שברים' - לפחות שלושה קולות, בנשימה אחת (להלן: ש').
- 'תרועה' - תשעה קולות כל שהם רצופים בנשימה אחת (להלן: ר').

אורך התקיעה בסדרה 'תש"ת' היא לפחות כאורך השברים בסדרה זו. כמו כן, התקיעה ב'תר"ת' הינה לפחות כאורך התרועה בסדרה. בתשר"ת, יש לתקיעה להיות לפחות כאורך 'שברים-תרועה'. לכן, התקיעה של תשר"ת ארוכה יותר מהתקיעות שבסדרות האחרות. בדיעבד, התקיעה כשירה בכל מקרה שעשה אותה באורך של תשעה קולות קצרים לפחות⁶⁷. אורך כל קול מקולות השברים צריך להיות כאורך שלושה מקולות התרועה. בדיעבד יצא ידי חובה גם אם עשה קול של שברים באורך של כשני קולות של תרועה, וכן אם עשה קול ארוך יותר של שברים, וכן אם השמיע יותר משלושה שברים⁶⁸.

אם אחד מהקולות (תקיעה, שברים או תרועה) היה קצר מהדרוש (כגון: שתקע רק שני שברים, או שתקע בתרועה פחות מתשעה קולות) יש לתקוע שוב את אותו הקול. אמנם, בשינוי קול מעב לדק או צרוד - אין צריך לחזור.

אם הוא מסופק אם תקע את השברים או את התרועה כדן, לא יחזור שנית רק על אותו הקול, אלא יחזור מתחילת הסדר. אם באמצע סדרת 'תש"ת' תקע תרועה וכן ב'תר"ת' תקע שברים, ואפילו תקע רק קול קצר אחד-קלקל את אותו הסדר וחזור על הסדר מתחילתו.

ב'תשר"ת' - אם באמצע השברים תקע תרועה, אפילו גמר את כולה - חוזר לשברים (ולא לתקיעה). אבל בספק אם היו השברים כדן, או שטעה והקדים תרועה לשברים, או שהוסיף תרועה שנייה (כגון תשר"ר), או שתקע פעמיים שברים (כגון תשש"ר), או שתקע פעמיים 'שברים-תרועה', או שהפסיק יותר מכדי

נשימה בין שברים לתרועה - בכל המקרים האלו חוזר לתקיעה ראשונה של אותו הסדר. בתקיעה שבתחילת הסדר, בכל אופן שקלקלה, אפילו אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל רק את אותה התקיעה וחוזר עליה בלבד.

אך בתקיעה שבסוף הסדר, אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל את כל אותו הסדר וחוזר לתחילת הסדר.

אם בשברים או בתרועה לא תקע את כל הקולות בנשימה אחת, לא יצא ידי חובה, ויחזור לתקיעה הראשונה⁶⁹.

כשתוקעים 'שברים-תרועה' בסדרים השונים של התקיעות ישנה מחלוקת אם יש לתקוע אותם בנשימה אחת או לא. אך גם לשיטה שצריך בנשימה אחת, בדיעבד, יצא ידי חובה בכל אופן⁷⁰.

התוקע והשומע יעמדו על רגליהם בלי להישען על התיבה וכדומה, וכך ינהגו גם בתקיעות דמיושב.

תשל"ך

נהגו ביום הראשון של ראש השנה ללכת לומר 'תשל"ך' אחרי תפילת מנחה קודם שקיעת החמה⁷¹. לנוהגים במנהגי הגר"א אין אומרים. **חל היום הראשון של ראש השנה בשבת - האשכנזים אומרים 'תשל"ך' ביום השני של ראש השנה. לספרדים: אם אמירת ה'תשל"ך' נאמרת במקום שיש עירוב, יאמרו 'תשל"ך' בשבת, אך אם אמירת 'תשל"ך' תהיה במקום**

66. הדינים בפיסקה זו לקוחים מלוח ארץ ישראל, הרב טיקוצינסקי, ומילקו"י מועדים עמוד 55-56.

67. משנ"ב תקצב ס"ק יג, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף י.

68. שו"ע תקצב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג, שעה"צ ס"ק ט, ילקו"י מועדים עמ' 55

69. שו"ע תקצב סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף יב.

70. שו"ע ורמ"א תקצב סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קדש (הררי) פרק יא סעיף יג.

71. רמ"א תקצב סעיף ב, משנ"ב שם ס"ק ח.

שאינו בו עירוב, יאמרוהו ביום השני של ראש השנה.

את סדר ה'תשליך' נהגו לומר בסמוך לנהר או באר (עדיפות למקום שיש בו דגים), אך ניתן לומר גם ליד גיגית מים, ברוז זורם או כל מקור מים אחר.

אסור לצאת מחוץ לתחום כדי לומר 'תשליך'⁷². בשנה בה ימי ראש השנה בימי חול, מי שלא אמר 'תשליך' ביום הראשון של ראש השנה, יאמר ביום השני של ראש השנה.

בדיעבד, ניתן לומר 'תשליך' בכל עשרת ימי תשובה⁷³.

• נהוג שלא לישון בימי ראש השנה לפחות עד חצות היום.

אבלות-ראש השנה

בעל תוקע - למנהג האשכנזים, אין למנות אָל על אביו או אמו בתוך 12 חודש, אא"כ יש לו

חזקה ואין אחר הגון כמותו⁷⁴. לספרדים מותר. כך גם לגבי שליח ציבור בראש השנה וביום כיפור - לאשכנזים נהוג שלא, לספרדים מותר.

עשרת ימי תשובה

א. מי שטעה ולא הזכיר את ההוספה או השינוי בתפילה '...המלך הקדוש' או '...המלך המשפט', 'זכרנו', 'מי כמוך', 'וכתוב', 'בספר חיים', ינהג על פי הטבלה הבאה:

מנהג האשכנזים לכפול בקדישים את המילה 'לעילא' ולומר 'לעילא (ו)לעילא'⁸⁴ ובמקום 'מן כל ברכתא' לומר 'מכל ברכתא', בכדי שמספר המילים לא ישתנה⁸⁵.

בעשרת ימי תשובה, יש לומר בסוף הקדיש "עושה השלום"⁸⁶. אשכנזים נוהגים כן בכל קדיש וכן נוהגים לסיים כך את ברכת סיום תפילת העמידה, והספרדים נוהגים כך רק ב'קדיש תתקבל'.

המקום שבו נזכר	זכרנו לחיים, מי כמוך, וכתוב, ובספר.	המלך הקדוש	המלך המשפט
לא אמר עדיין את שם ה' בסיום הברכה	חוזר מתחילת ההוספה ⁷⁵ .	---	---
הזכיר את שם ה' של סיום הברכה	אינו חוזר ⁷⁶ .	---	---
סיים את הברכה, ונזכר תוך כדי דיבור	אינו חוזר ⁷⁷ .	אומר מיד "המלך הקדוש" ⁷⁸ .	אומר מיד "המלך המשפט" ⁷⁹ .
סיים את הברכה, ונזכר לאחר כדי דיבור	אינו חוזר ⁸⁰ .	חוזר לראש התפילה ⁸¹ .	לאשכנזים - אינו חוזר ⁸² . לספרדים - חוזר לתחילת הברכה ⁸³ .

דיני יום כיפור

ערב יום כיפור

א. עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, לכן יש לפייס זה את זה על מה שפגעו אחד בשני במשך השנה ואין הכפרה שלימה בלא מחילת השני/השניה⁸⁷.

ב. מצווה להרבות באכילה בערב יום כיפור⁸⁸ ("ויש לאדם למעט בלימודו בערב יום הכיפורים כדי לאכול ולשתות"⁸⁹).

בערב יום כיפור אין אומרים תחנון בתפילות שחרית ומנחה, כיוון שיום זה נחשב כיום טוב⁹⁰. הסליחות לבני אשכנז קצרות מהרגילי⁹¹, וכן אומרים וידוי פעם אחת בלבד⁹².

הספרדים אומרים את הנוסח הקבוע⁹³, אולם אם אומרים את הסליחות אחרי עלות השחר - מדלגים על התחנון⁹⁴.

אין אומרים 'למנצח' בערב יום כיפור⁹⁵.

בני אשכנז לא אומרים 'אבינו מלכנו' ומדלגים אף על 'מזמור לתודה'⁹⁶.

נוהגים לערוך סדר כפרות לצורך מתן צדקה לעניים⁹⁷.

נוהגים בערב יום כיפור לטבול במקווה⁹⁸. (הרמ"א מביא וכן מובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים⁹⁹, שהוא שיעור של כתשעה קבים).

בתפילת המנחה צריך לומר את סדר הווידוי המופיע במחזור. סדר הווידוי צריך להיאמר לפני הסעודה המפסקת, ולכן יש להתפלל תפילת מנחה מוקדמת¹⁰⁰.

סעודה מפסקת וכניסת הצום

עורכים סעודה סמוך לצום, והיא הנקראת סעודה מפסקת¹⁰¹. ומובא שיש לאכול בסעודה זו עוף ודגים¹⁰². יש הנוהגים לברך המוציא על שני ככרות לחם כנהוג בימים טובים¹⁰³.

גם היודע שהוא פטור מהצום מכל סיבה שהיא, ישתדל לאכול סעודה מפסקת, שהרי אם הטעם לאכילת סעודה בערב יום כיפור היא רק על מנת שיהיה כוח לצום בעיצומו של יום, אכן,

אין עניין לאכול בערב יום כיפור לאדם היודע שהוא לא יצום. אך כיוון שישנם טעמים נוספים למצוות האכילה בערב יום כיפור¹⁰⁴, יש להקפיד גם במקרה זה לקיים את מצוות האכילה.

יש לסיים את הסעודה מספיק זמן לפני כניסת יום כיפור, באופן שישאר לו מספיק זמן להתכונן ליום הקדוש¹⁰⁵.

המסיים לאכול את הסעודה זמן רב לפני השקיעה, נכון שיאמר בפיו לפני ברכת המזון, שהוא עדיין מתכוון לשתות ולאכול¹⁰⁶. אמנם, לספרדים, אין צריך לכך ויכול להמשיך לאכול¹⁰⁷.

יש להדליק נרות (השעה מופיעה בטבלה בתחילת הקובץ) ולברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של

87. שו"ע תרו סעיף א.

88. שו"ע תרד סעיף א.

89. משנ"ב תרד ס"ק א.

90. שו"ע תרד סעיף ב. משנ"ב תרד ס"ק ג.

91. רמ"א תרד סעיף ב.

92. רמ"א תרד סעיף א, משנ"ב תרד ס"ק ז.

93. ילקו"י עמוד 74 הלכה.

94. כך הביא בשם הרב אליהו במקראי קודש (הררי) פרק ג הלכה ב.

95. רמ"א תרד סעיף ב. ילקו"י מועדים עמ' 74.

96. רמ"א תרד סעיף ב.

97. שו"ע תרה א: יש למנוע המנהג לשחוט תרנגול.

רמ"א תרה סעיף א, ומשנ"ב ס"ק ב וילקו"י מועדים עמ' 74-78: מנהג וותיקין לשחוט תרנגול.

98. שו"ע תרו סעיף ד, משנ"ב תרו ס"ק יז.

99. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 82 הלכה א.

100. שו"ע תרד סעיף א, משנ"ב תר"ז ס"ק א.

101. שו"ע תרד סעיף א.

102. משנ"ב תרד ס"ק טז, כף החיים תרד ס"ק ו. כף החיים תרד ס"ק וס"ק ג.

103. כף החיים תרד ס"ק ב.

104. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד סעיפים ח-י. הטעמים שנאמרו: מצד שנחשב כיום טוב, מצד שמחה על שנמחלים עוונותינו, ועוד.

105. שו"ע ומשנ"ב תרד סעיף א, ילקו"י מועדים עמוד 84 הלכה א.

106. משנ"ב תרד ס"ק יב.

107. שו"ע תרד סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 84.

72. גם ביום טוב יש איסור יציאה מן התחום - שו"ע תקנח סעיף א.

73. מקראי קודש פרק יד הערה יב.

74. שמירת שבת כהלכתה סה כח-וכן נראה שיוכל לברך שהחיינו.

75. שו"ע תקנח סעיף ה ומשנ"ב ס"ק טז, ילקו"י מועדים עמ' 67.

76. אמנם בילקו"י מועדים עמ' 67 כתב שיכול לומר "שמע קולנו" או "אלוקי נצור".

77. שו"ע תקנח סעיף ה.

78. שו"ע תקנח סעיף ב.

79. שו"ע תקנח סעיף ב.

80. שו"ע תקנח סעיף ה.

81. שו"ע תקנח סעיף א.

82. מקראי קודש ר"ה ג הערה ח, זו הדעה הרווחת אך יש אשכנזים הסוברים כפסק הספרדים

83. שו"ע תקנח א, ילקו"י מועדים עמוד 64.

84. לבוש תקנ"ב ח

85. משנ"ב נו ס"ק ב

86. ערוך השולחן תקנח סעיף ד.

יום הכיפורים¹⁰⁸ ולרוב הדעות גם ברכת "שהחיינו"¹⁰⁹.

יש לדאוג שידליקו נר נשמה שיבער במשך יום כיפור, ועליו יבדילו במוצאי יום כיפור¹¹⁰, יש המדליקים נר נשמה נוסף לעילוי נשמת קרוביהם¹¹¹.

ליל יום כיפור

אשכנזים נהגו להקדים ולהגיע לבית הכנסת על מנת שיספיקו לומר את 'תפילה זכה' ו'כל נדרי' קודם שתשקע החמה¹¹². אך מנהג הספרדים לומר 'כל נדרי' בלילה¹¹³.

מתפללים נשואים וכן הנוהגים להתעטף בטלית כל השנה, יש להם להתעטף קודם שקיעת החמה בטלית, ויברכו עליה¹¹⁴.

מוציאים ספר תורה¹¹⁵, ומנהג האשכנזים להוציא שני ספרים¹¹⁶, ואומרים את הנוסח המופיע במחזור. מברכים ברכת 'שהחיינו'¹¹⁷. מי שברך 'שהחיינו' בשעת הדלקת נרות, אינו חוזר ומברך שוב בתפילה¹¹⁸.

מתפללים תפילת ערבית ולאחריה אומרים את הסליחות המופיעות במחזור.

חמישת העינויים

חמש פעמים נאמר בתורה שיש לענות את הנפש ביום הכיפורים¹¹⁹. ומכאן למדו חכמים, שביום זה ישנם חמישה סוגי עינויים, והם: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת מגעלי עור ותשמיש המיטה¹²⁰. (כמובן שיש גם איסור מלאכה אך הוא איסור בפני עצמו מדין שביתה).

איסור אכילה ושתיה

אסור לאכול ולשתות ביום כיפור, והאוכל מאכל בכל כמות שהיא עובר על איסור תורה¹²¹. האוכל במזיד מאכל בשיעור של כותבת הגסה ומעלה (יש אומרים משקל של 32 סמ"ק ויש אומרים 38/48 סמ"ק) במשך זמן של כדי אכילה פרס (דעות שונות- בין 2 דקות ועד 9 דקות¹²²) מתחייב בעונש כרת¹²³. כמו כן, השותה במזיד יותר מכמות של 'מלוא לוגמיו' (זו כמות

משתנה מאדם לאדם, אך בממוצע כ-42 גרם מים¹²⁴, כלומר כמות הממלאה יותר ממחצית פיו) מתחייב בכרת¹²⁵.

חולה, שהרופא חיווה דעתו שהוא מוכרח לאכול ולשתות, ואם לא יעשה כן נשקפת סכנה לחייו, חייב לאכול ולשתות ביום כיפור¹²⁶.

כמו כן, יש להתייעץ גם עם רב בנושא ולא להגיע למסקנות וקולות או חלילה החמרות לבד.

על החולה לאכול ולשתות בשיעורים, כלומר מזון הקצוב בתדירות ובכמות¹²⁷. במזון מוצק, אוכל במשקל של כ-30 גרם בהפרשים של תשע דקות בין אכילה לאכילה. אם הדבר קשה לו, יכול להקל ולחכות פחות פחות ועד שתי דקות בין אכילה לאכילה¹²⁸. כמו כן, במקום צורך יכול לאכול עד 38 גרם, ואף 48 גרם¹²⁹. בכדי למדוד את שיעור האכילה, ניתן להיעזר

108. שו"ע ורמ"א תרי סעיף ב, ילקו"י מועדים עמוד 87.

109. לוח דינים ומנהגים, אור לציון לרב ציון אבא שאול פרק יא סעיף ג ובהערה, מקראי קודש ב יח ובהערה פב, פניני הלכה ימים נוראים פרק ז ט.אין לברך-ילקו"י מועדים-עמ' 87.

110. שו"ע תרכד סעיף ד-ה, רמ"א תרכד סעיף ה.

111. מקראי קודש הלכות יום הכיפורים פרק ב' סעיף כא וכן הערה צ.

112. רמ"א תריט סעיף א.

113. ילקו"י מועדים עמוד 101 הלכה ה.

114. משנ"ב תריט סק"ד, ילקו"י מועדים עמוד 99 הלכה א.

115. ילקו"י מועדים עמוד 101 הלכה ו.

116. לוח דינים ומנהגים.

117. שו"ע תריט סעיף א.

118. שעה"צ תריט סק"ז.

119. ויקרא פרק ט"ד פסוקים כ"ט ו-ל"א. פרק כ"ג פס' כ"ז ו-ל"ב. במדבר פרק כ"ט פס' ז.

120. משנה יומא תחילת פרק שמיני ובגמ' שם בדף ע"א ע"א.

121. שו"ע תריט סעיפים א-ב.

122. שש"כ פרק לט סעיף יח.

123. שו"ע תריט סעיף א-ה, שו"ע תריט ז-ח.

124. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

125. שו"ע תריט סעיף ט.

126. שו"ע תריט סעיף א, משנ"ב תריט סק"ב-סק"ג.

127. שו"ע תריט סעיף ז.

128. שש"כ פרק לט סעיף יח.

129. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

בקופסת גפרורים רגילה (קטנה), ששיעורה הינו פחות מהשיעור הנ"ל. אם האוכל בעל מרקם אוורירי כמו עוגה למשל, ימעך את האוכל¹³⁰.

גם בשתייה יש לשתות בשיעורים. הנצרך לשתיה על פי אמות המידה ההלכתיות, יש לו לשתות כמות שהיא פחותה מ'מלוא לוגמיו', בפרקים של תשע דקות. אם הדבר קשה לו, יכול לחכות גם פחות, ואפילו שיעור מועט¹³¹.

כיצד מודדים את כמות השתייה: ממלאים את הפה במים עד לכמות האפשרית הגדולה ביותר. לאחר מכן, ירוקן את פיו לתוך כוס, וישפוך קצת יותר מחצי מהנוזלים. יש לסמן קו בגובה המים על הכוס וכך ידע את הכמות המותרת¹³². מדידת כמות האוכל, וכן מדידת כמות השתייה מותרת ביום כיפור¹³³. אמנם, טוב לעשות זאת מבעוד יום¹³⁴, בפרט אם רצונו לסמן בצבע את הכמות על גבי הכוס.

אם הרופא הורה לאכול ולשתות כרגיל, עליו לישמוע לרופא¹³⁵.

חולה האוכל בשיעורים, די לו לברך לפני האכילה הראשונה בלבד, ואינו צריך לברך על כל שיעור ושיעור שאוכל כל עוד לא הסיח דעתו. אמנם מספק לא יברך ברכה אחרונה, הן על האכילה והן על השתייה¹³⁶.

הנצרך לאכול ביום כיפור, אינו צריך לקדש¹³⁷. כמו כן, הוא פטור מלחם משנה גם בשנה שיום הכיפורים חל בשבת¹³⁸.

האוכל לחם, צריך ליטול ידיים¹³⁹, ולספרדים לא יברך על נטילה זו¹⁴⁰.

אם אוכלים שיעור מספיק של לחם המחייב בברכת המזון, אומרים 'יעלה ויבוא', ומזכירים "ביום הכיפורים הזה", והספרדים מוסיפים גם "וביום סליחת העוון הזה"¹⁴¹, וכן אם חל בשבת אומרים 'רצה והחליצנו'¹⁴².

שכח לומר 'רצה והחליצנו' (בשבת) או 'יעלה ויבוא', ונזכר לאחר שאמר את ברכת בונה ירושלים, אינו חוזר¹⁴³.

איסור רחיצה

אסור להתרחץ ביום כיפור שום רחיצה הגורמת

לתענוג, בין במים חמים ובין במים קרים, ואף לשטוף את אצבעו במים אסור. אמנם, אם יש לכלוך על הגוף או על הידיים מותר לשטוף אותו¹⁴⁴.

נוטלים ידיים בהשכמת הבוקר, אך יש להיזהר ליטול רק את קשרי האצבעות ולא את כף היד, כך גם לאחר יציאה מהשירותים¹⁴⁵.

איסור סיכה

אסור לסוך את הגוף ביום כיפור¹⁴⁶ וסיכה נחשבת חמורה יותר מרחיצה¹⁴⁷. לכן, אין להשתמש בדאודורנט ובכל מיני מוצרי קוסמטיקה לסוגיהם¹⁴⁸.

איסור נעילת נעלי עור

אסור לנעול נעליים העשויות מעור וכן המחופה עור, מעל הנעל¹⁴⁹.

הנמצא במקום שקיים בו חשש להמצאות סכנה כנחשים ועקרבים, יכול לנעול נעליים העשויות מעור¹⁵⁰.

130. שש"כ פרק לט סעיף יח.

131. שש"כ פרק לט סעיף כ.

132. מקראי קודש (הררי) הלכות יום הכיפורים פרק ו הערה לח בשם הגרש"ז אוירבך.

133. שו"ע שו סעיף ז, ומשנ"ב ס"ק לו.

134. משנ"ב תריח ס"ק כא.

135. שו"ע תריח א.

136. שש"כ פרק לט סעיף כא ובהערה פה.

137. משנ"ב תריח ס"ק כט. ילקו"י מועדים עמ' 98

138. שש"כ פרק לט סעיף לא.

139. שש"כ פרק לט סעיף לא.

140. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.

141. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.

142. משנ"ב תריח ס"ק כט, ילקו"י מועדים עמוד 99 הלכה יד.

143. משנ"ב תריח ס"ק כט.

144. שו"ע תריג סעיף א, שדווקא רחיצה של תענוג נאסרה ביום כיפור.

145. שו"ע תריג סעיף ב.ג.

146. שו"ע תריד סעיף א.

147. פסקי תשובות תריד סעיף א.

148. פסקי תשובות תריד סעיף א.

149. שו"ע תריד סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ו.

150. שו"ע תריד סעיף ד.

תשמיש המיטה

יש לשמור את כל דיני ההרחקה כמו בימי נידה, כולל הרחקת המיטות¹⁵¹.

תפילות יום כיפור

תפילת מוסף

יש להתחיל להתפלל מוסף לאחר תפילת שחרית ולפחות קודם זמנה של מנחה גדולה, כלומר לפני שש וחצי שעות זמניות¹⁵².

בחזרת הש"ץ של מוסף אומרים את סדר העבודה. נוהגים האשכנזים לכרוע ולהשתחוות על הרצפה בעת שמזכירים: 'הכוהנים והעם', וכן ב'עלינו לשבח' כשמגיעים ל'כורעים'¹⁵³, והספרדים בזמן 'הגורל ל-ה'. יש לפרוס על הרצפה חתיכת בד, מגבת וכדומה, על מנת שיהיה הפסק בין פניו של האדם לבין הרצפה¹⁵⁴. העצה לשליח הציבור היא, שיתרחק קצת מהתיבה קודם התחלת חזרת התפילה, כך שיהיה לו מספיק מקום להשתחוות¹⁵⁵.

תפילת נעילה

יש להתחיל להתפלל תפילת נעילה כחצי שעה קודם שקיעת החמה, ולסיימה עד מעט קודם צאת הכוכבים. אך אין למחות באלו המסיימים תפילת נעילה לאחר צאת הכוכבים¹⁵⁶. אין להתחיל תפילת נעילה קודם פלג המנחה, דהיינו כשעה ורבע לפני שקיעה¹⁵⁷.

הכהנים נושאים את כפיהם בתפילת נעילה¹⁵⁸, ולשם כך צריך לדאוג לסיים את ברכת הכהנים כמה דקות קודם לשקיעה¹⁵⁹. אם לא הספיקו הכהנים לשאת את כפיהם לפני השקיעה, ניתן לברך ברכת הכהנים עד שלוש עשרה וחצי דקות לאחר השקיעה¹⁶⁰.

בסוף תפילת נעילה אומרים כמופיע במחזורים, ותוקעים בשופר. גם כשחל יום כיפור בשבת תוקעים ואפילו בבין השמשות¹⁶¹.

מוצאי יום כיפור

אין לעכב יתר על המידה את תפילת ערבית

בכדי לא לעכב ולא לצער את הצמים.

מי שטעה ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' - אינו חוזר¹⁶².

אומרים 'אתה חוננתנו' בתפילת ערבית¹⁶³ וכן, המנהג הרווח לקיים קידוש לבנה¹⁶⁴.

סדר הבדלה של מוצאי יום כיפור: מבדילים על כוס יין, אך אין מברכים על בשמים, גם כאשר יום כיפור חל בשבת¹⁶⁵.

מברכים 'בורא מאורי האש' על נר שדלק מערב יום כיפור, או שהודלק מאש שכזו, ולא על אש שהדליקו עכשיו מחדש¹⁶⁶.

במוצאי יום כיפור אוכלים ושמים, ונחשב קצת ליום טוב¹⁶⁷.

יש הנוהגים להתחיל בבניית הסוכה¹⁶⁸ (אם חלש, לפחות ילמד מהלכות סוכה או ישוחח עם בני ביתו לגבי בניית הסוכה¹⁶⁹), כמובן, במקום ובשעות בהם אינו מפריע לשכנים.

בימים בין יום הכיפורים ועד לסוף חג הסוכות, אין אומרים תחנון, לא נפילת אפיים וכן אין מתענים, וגם לא ביום פטירת אביו או אמו.

151. שו"ע תרט"ו סעיף א ומשנ"ב ס"ק א-ב.
152. שו"ע תרכ סעיף א ומשנ"ב ס"ק ב. ילקו"ו מועדים עמ' 104.

153. רמ"א תרכ סעיף ד.
154. משנ"ב תרכ ס"ק יד.
155. משנ"ב תרכ ס"ק טז. ילקו"ו עמוד 110 הלכה כד.
156. שו"ע תרכ סעיף ב. משנ"ב ס"ק ב, ושעה"צ ס"ק ב.

157. שעה"צ תרכ ס"ק ה, כף החיים תרכ ס"ק ז.
158. שו"ע תרכ סעיף ה.
159. משנ"ב תרכ ס"ק ח. ילקו"ו מועדים עמ' 113.
160. שעה"צ תרכ ס"ק יא, ילקו"ו מועדים עמוד 112, הליכות שלמה עמוד נח סעיף ט.
161. שו"ע ורמ"א תרכ סעיף ו. ומשנ"ב ס"ק יב.
162. רמ"א קיח ומשנ"ב ס"ק א, ילקו"ו מועדים עמ' 115.
163. שו"ע תרכ סעיף א.
164. רמ"א תכו ב, ילקו"ו מועדים עמ' 116 (לדעות השונות עיין מקראי קודש פרק א הערות נג-נה).
165. שו"ע תרכ סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה.
166. שו"ע תרכ סעיפים ד-ה, משנ"ב ס"ק ז.
167. רמ"א תרכ סעיף ה. ילקו"ו מועדים עמ' 117.
168. רמ"א תרכ סעיף ה ורמ"א תרכ"ה סעיף א.
169. ערוך השולחן סימן תרכ סעיף ז, כף החיים סימן תרכה ס"ק לה.

אבלות בערב יום כיפור

בערב יום כיפור שמנהג ישראל לטבול, מותר לאבל לרחוץ (אפי' בחמים-משנ"ב) ולטבול סמוך לכניסת החג¹⁷⁰, וכן בסעודה המפסקת ניתן להקל לישב על כיסא.

ויהי רצון שנזכה במהרה לכפרת כל עם ישראל ברחמים ונראה כהן גדול בעבודתו בבית המקדש.

סוכות

"ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" (תהילים עו ג) ימי חג הסוכות הם ימי חזרה אל הטבע.

בכל ימות השנה אנו דרים בבית קבוע העשוי מחומרים מלאכותיים, ואילו בימות החג אנו חוסים בצל הסכך, שהחותם הטבעי עדיין ניכר בו. לא בכדי כינו חכמי הסוד את הסוכה "צילא דמהימנותא" - צל האמונה - משום שאווירת ענני הכבוד עדיין נשתמרה בה במקורותיה. מרכיב נוסף הבולט במצוות הסוכה, המחזיר אותנו אל הטבע המקורי שלנו, הוא שבירת המחיצות המלאכותיות המפרידות בין יהודי ליהודי.

דווקא דפנותיה הארעיות של הסוכה מדגישות את הערך החינוכי, שמחיצות אלו אין בהן ממש, ו"כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" (סוכה כ"ז, ב'). וכן אין אנו יוצאים ידי חובתנו בארבעת המינים, עד שנאגוד אותן באגודה אחת. ומתוך חיוזוק האחדות ביננו לבין האחר כולנו תפילה שנזכה לראות בבניינה השלם של סוכת דוד הנופלת, ואז יתקיים בנו "שמחם בבניין שלם" מתוך פיוט 'כל מקדש שביעי'.

בברכת חג שמח

דיני מצות הסוכה

בניית הסוכה

א. מצווה להתחיל בבניית הסוכה במוצאי יום כיפור, ואם אפשר אז רצוי לסיים את העבודה עד למחרת¹⁷².

ב. מצווה מדאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך"

מחייבת אותנו שאין להקים את הסוכה בזמן שהדבר יפריע לשכנים.

ג. מיקום הסוכה תחת כיפת השמיים¹⁷³, במקום ללא ריח רע, רוחות, זבובים ויתושים או כל הפרעה אחרת¹⁷⁴.

ד. אורך ורוחב הסוכה לא יפחת משבעה על שבעה טפחים (כ- 56 ס"מ על 56 ס"מ), וגובהה לא יפחת מעשרה טפחים (כ- 80 ס"מ) ולא יותר מעשרים אמה (כ- 9.6 מטר)¹⁷⁵.

בשעת הדחק ניתן להסתפק בדפנות משני צדדים ודופן חלקית בצד השלישי, באופנים הבאים:

- שתי דפנות צמודות- יש להעמיד שלישית ברוחב 8 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ- 24 ס"מ מהדופן. בנוסף, יש להעמיד בפניה עמוד, וכן יש להעמיד צורת הפתח מעל (צבוע כאן באדום). אם העמוד והדופן הצר מגיעים

עד לסכך-אין צורך בצורת הפתח שמעל¹⁷⁶.

- שתי הדפנות נגדיות- יש להעמיד שלישית ברוחב 32 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ- 24 ס"מ מאחת הדפנות וכן יעמיד צורת הפתח מעל¹⁷⁷.

170. רמ"א תרו ד, ומשנ"ב ס"ק כד.
171. המידות בקובץ זה חושבו על פי שיטת הגר"ח נאה, כידוע ישנן שיטות נוספות מקלות יותר ומחמירות יותר.
172. רמ"א תרכ סעיף ה, תרכה סעיף א, משנ"ב ס"ק ב, ילקו"ו מועדים עמוד 118.
173. שו"ע תרכ סעיף א, משנ"ב ס"ק א.
174. שו"ע תרמ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז ו-יט.
175. שו"ע תרלג סעיף א, וראה ילקו"ו מועדים עמוד 120.
176. שו"ע תרל ב, לדעת הרמ"א אם הטפח והעמוד מגיעים עד לסכך, לא צריך את צורת הפתח מעל.
177. שו"ע ורמ"א תרל סעיף ג.

דפנות הסוכה

ה. את דפנות הסוכה אפשר לעשות מכל חומר שהוא ואף מחומרים הפסולים לסכך¹⁷⁸.

ו. לכתחילה אין להשתמש בדופן המתנדנדת ברוח מצויה. אם בכל זאת משתמש בסדינים וכדו' שאינם מתוחים, יש לחבר בתחתית הדופן 4 קנים או חוטים מתוחים במרחק פחות מ-24 ס"מ אחד מהשני לרוחב תחתית הסוכה בכדי שייחשבו כדופן ע"י דין לבד¹⁷⁹ (יש לעשות זאת סביב 2 דפנות ולפחות טפח של דופן נוסף).

ז. הדופן צריכה להיות לפחות בגובה 80 ס"מ. אם הדופן אינה מתחילה מהרצפה או לחלופין מתחילה מהרצפה אך אינה מגיעה עד לסכך, והמרחק בין הדופן לרצפה/סכך הוא קטן מ-24 ס"מ, ניתן להסתמך על דין לבד ולהחשיב דופן זו ככשרה¹⁸⁰.

ח. אין להניח את הסכך על גבי דבר שמקבל טומאה.

לכן, סוכה שכל מסגרתה עשויה ממתכת, אין להניח את הסכך ישירות על גבי המתכת, אלא יש להניח קורות מעליהם או משהו דומה ועל גביהם יונח הסכך. אמנם במידה ואין אפשרות להשיג קורות עץ, ניתן להקל ולסכך גם על מוטות המתכת ישירות¹⁸¹.

ט. **לסיכום חלק זה**, נראה ציטוט מתוך לשונם של השו"ע ושל הרמ"א¹⁸²: **"שו"ע" - ... אין לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן בטוב, זימנין דמנתקי ולא אדעתיה, והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. והרוצה לעשות בסדינים, טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג' "**רמ"א - **"ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאים בדין המחיצות, ומי שאין לו כל צרכו למחיצות - עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאינן שלמות".**

הלכה זו משמעותית במיוחד במקומות בהם נושבות רוחות בעונה זו של השנה, ולכן מי

שעושה דפנות מיריעות בד, חייב לקבע אותם היטב או להשתמש בדין לבד.

סכך הסוכה

י. הסכך צריך להיות מן הצומח, תלוש מהקרקע, ומדבר שאינו מקבל טומאה¹⁸³. דברים המקבלים טומאה הם רוב הכלים המשמשים את האדם, כגון: סולם, כיסא, ספסל וכדומה, אף אם אין לה בית קיבול¹⁸⁴.

יא. אסרו חכמים לסכך בדברים הבאים, אף שיש בהם את התנאים לעיל:

- קרשים (לייסטים) שרוחבם 8 ס"מ (יש מקילים גם בקצת יותר רחבים ויש להתייעץ עם רב), אפילו הניחם על צידם בצורה כזו שהבסיס שעליו הוא מונח הוא צר יותר במקצת¹⁸⁵.

- אגודת קש או עצים הקשורים יחד, שבעבר היה הדרך להניחן על הגג לצורך ייבוש¹⁸⁶.

- דבר שבעבר היה ראוי לקבל טומאה, אף שעכשיו כבר לא, כגון כלים שבזרים¹⁸⁷.

- סכך שריחו רע¹⁸⁸.
- סכך העשוי מעלים נושרים או הממהרים להתייבש ולהיקמל¹⁸⁹.

יב. **'צילתה מרובה מחמתה' - הסכך צריך**

178. שו"ע ורמ"א תרל סעיף א.

179. שו"ע תרל סעיף י, משנ"ב ס"ק מח. בילקו"י מועדים עמוד 118 אסר אפילו בדיעבד, ובערוה"ש תרל סעיף לב התיר רק כאשר יחבר ג' קנים עם פחות משלושה טפחים ביניהם.

180. שו"ע תרל סעיף ט, משנ"ב ס"ק מב.

181. שו"ע תרכט ז ומשנ"ב ס"ק כב

182. שו"ע תרל י, רמ"א תרל ה

183. שו"ע תרכט סעיף א

184. שו"ע תרכט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כג-כה

185. שו"ע תרכט סעיף יח, ועיין משנ"ב ס"ק מט ו-נ, שהביא שיש לחוש למנהג שלא לסכך בנסרים אפילו בפחות מארבעה טפחים. בהרחבות לפני הלכה מסכם היטב את השיטות השונות.

186. שו"ע תרכט סעיף טו

187. שו"ע תרכט סעיפים א-ב

188. שו"ע תרכט סעיף יד.

189. שו"ע תרכט סעיף יד.

לגרום לכך שיהיה יותר צל מאשר שמש. לכן, אם בסכך עצמו מקום הצל והשמש שווה, הסוכה פסולה.

יג. לכתחילה צריך שמבעד לסכך יראו את הכוכבים בלילה. אך אם הסכך מעובה ואינו רואה כלל את הכוכבים יצא בדיעבד. אך אם הוא כל כך מעובה שאפילו גשם חזק אינו נכנס פנימה יש שפסלו את הסוכה משום שהיא דומה לבית, ולכן יש להימנע מלסכך בצורה זו¹⁹⁰.

יד. סכך דק מאוד שיש בו הרבה חורים אבל רוחב כל חור הוא פחות מ-24 ס"מ, ובסך הכל הצל מרובה מ-השמש, כל הסוכה כשירה¹⁹¹. אך אם יש לכל אורך/רוחב הסכך חור ברוחב 24 ס"מ ישנם אופנים בהם נפסלת בכך כל הסוכה, ובכל מקרה אין לאכול תחת החור הזה¹⁹².

טו. **'דופן עקומה' - אם באמצע הסוכה יש סכך פסול ברוחב 32 ס"מ ויותר, והוא מונח לכל אורך או רוחב הסוכה, הרי הוא פסול את הסוכה כולה**¹⁹³. אך אם הסכך הפסול הוא בצידי הסוכה, הרי הוא פסול רק אם רוחבו ארבע אמות (1.92 מ') ויותר, לפי שבפחות מכך דנים את הסכך הפסול כאילו הוא המושך הדופן. אך אין לאכול ולישון תחת הסכך הפסול¹⁹⁴.

טז. **'מעמיד' - אין לחבר או להעמיד את הסכך על ידי דברים המקבלים טומאה, כגון: לקבוע את הסכך במסמרים לקרשים מתחתיו, או להעמיד אותו על ידי שמניח עליו רשת ברזל, או צינורות מתכת כדי שלא יעוף**¹⁹⁵. כאשר אין לו מעמיד אחר אלא מחומרים אלו, ניתן לסמוך על דעת המקלים בדין **'מעמיד'**¹⁹⁶. אבל את הקרשים שמתחת לסכך או דבר אחר שהסכך נשען עליו, מותר לכתחילה לחבר לדפנות הסוכה בדבר המקבל טומאה (כגון מסמרים וכדומה), כיוון שהוא רק **'מעמיד דמעמיד'**¹⁹⁷.

יז. יש להניח את הסכך רק לאחר הקמת הדפנות, אחרת הסוכה פסולה¹⁹⁸.

יח. **שימוש בפרגולה:** בכדי להשתמש בפרגולה לצורך סוכה, יש לבדוק מספר דברים. ראשית, האם לאותם קורות יש את התנאים העיקריים לסכך, והם: 1. רוחב הקורות קטן מ-32 ס"מ. 2. שיהיו יותר קורות ממרווחי אוויר, כדי שהצל יהיה הרוב בסוכה. 3. הקורות אינן צמודות לגמרי זה לזה, כדי שתהיה הסוכה עראית ולא כבית קבע. בנוסף, ישנן בפרגולה מספר בעיות נוספות (עיין בהערה¹⁹⁹), שכדי לפתור אותן צריך לנקוט בצעדים הבאים: אם אין לפרגולה דפנות: יעמיד את הדפנות, לאחר מכן יסיר את הברגים של הפרגולה, ירים את קורות הגג ויחזירן למקומן ללא הברגים, ואז הסוכה כשרה. כאשר הקורות מיוצבים ביותר גם ללא הברגים, או שאינן מחוברות כלל בברגים, אין צורך להסיר ולהרים את כולם. אלא ירים רק קורה אחת (ברוחב 8 ס"מ). אם יש לפרגולה דפנות: אם ידוע

190. שו"ע תרלא סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה-ו

191. שו"ע תרלא סעיף ג

192. שו"ע ורמ"א תרלב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג-טז

193. שו"ע תרלב סעיף א, ועיין במשנ"ב ס"ק ג שיש להתחמיר בכך ביותר משלושה טפחים.

194. שו"ע תרלב סעיף א

195. רמ"א תרכט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כד, ילקוט יוסף מועדים עמוד 130

196. שו"ע תרל יג, משנ"ב ס"ק נט, שער הציון ס

197. ילקוט יוסף מועדים עמוד 130, אך לדעת החזו"א הלכות סוכה סימן קמג ג מעמיד דמעמיד אסור

198. רמ"א תולה, משנ"ב ס"ק י-הב"ח (דעת יחיד) מתיר בדיעבד, ילקו"י מועדים עמוד קכה

199. א. מאחר והפרגולה לרוב לא נעשתה לשם מצוות סוכה אלא לצל בלבד, אז יש לחדש בה משהו, כדין סוכה ישנה המובא בשו"ע תרלו סעיף א.

ב. לעיתים יש לפרגולה תקרה בלא דפנות, ואם הסכך מונח לפני עשיית הדפנות, עובר על 'תעשה ולא מן העשוי'.

ג. לפעמים קורות הפרגולה העליונות מחוברות למסגרת, ואינן באות בפני עצמן, ואז יש בה גזרת תקרת בית, עיין במשנ"ב תרכט ס"ק מט.

ד. קורות הפרגולה מחוזקות בדרך כלל על ידי ברגים או מסמרים ואם ללא הברגים או המסמרים, ינועו או יפלו הקורות ברוח מצויה, הרי יש לה דין 'מעמיד'.

שקורות הגג הונחו בנפרד אחת אחת, אין צורך להרים את כל הקורות, אלא רק קורה אחת כנ"ל. אם הקורות הונחו יחד עם כל המסגרת, צריך להרים את כולם²⁰⁰.

יט. החזרת סכך שעף ברוח – בחול המועד – מותר. ביום טוב או בשבת אסור להניח או להחזיר אפילו רק חלק מהסכך, וע"י גוי המשנ"ב מתיר²⁰¹.

כ. הסרת/החזרת קישוטי הסוכה – בימי חול המועד מותר להסיר את הקישוטים, ובלבד שלא יעשה בהם שימוש אחר שאינו לשם סוכה. אך בשבת וביום טוב, בהן קיים איסור מוקצה, לכאורה היה צריך לאסור את טלטול הקישוטים, אך הדבר מותר כיוון שאדם מקצה אותם לצורך המצווה. אמנם הרמ"א מתיר להסיר את הקישוטים בשבת וביום טוב, אפילו אם לא התנה את הדבר בפירוש, מכיוון שבוודאי לכך התכוון. לפיכך, טוב יותר שיתנה בפירוש בעת תליית הקישוטים, אך גם אם לא הותנה הדבר, מותר מן הדין להסירם אפילו בשבת²⁰². אך זאת בתנאי שהורדת הקישוטים בשבת וביום טוב, אינה כרוכה במלאכות האסורות מן התורה שלא ניתן להימנע מהם – כגון התרת קשרים, והוצאת מסמרים ונעצים וכדומה.

כא. "תעשה ולא מן העשוי" סיכך בענפים המחוברים לקרקע ואחר כך חתך אותם, הסיכוך פסול²⁰³, אלא אם כן חזר וסיכך פעם נוספת לאחר שניענע והגביה אותם אחד אחד²⁰⁴.

מצות הישיבה בסוכה

כב. כל שבועת ימי החג עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, דהיינו: אוכל, ישן, ודר בסוכה כדרך שהוא דר בביתו כל השנה²⁰⁵.

כג. גם אם מתפלל ביחידות, יתפלל בתוך הסוכה²⁰⁶.

כד. אכילת עראי, כגון פירות או דברי מתיקה, מאכלי מזונות וכן לחם הפחות מנפח של

57.6 סמ"ק (-לשיטת הגרא"ח נאה), אם לא קבע עליהם סעודה, מותרים לאוכלם גם מחוץ לסוכה. והמחמיר לאוכלם בתוך סוכה הרי זה משובח.

שתייה מותרת מחוץ לסוכה²⁰⁷. כה. ליל ראשון של חג צריך להתחיל לאכול בסוכה אף בעת ירידת גשמים.

במקרה זה, יש לקדש ולאכול כזית פת (25.6 סמ"ק – לגרא"ח נאה) בתוך הסוכה, ואחר כך ימשיך לאכול בתוך הבית, אך לא יברך 'לישב בסוכה' הואיל והדבר נתון במחלוקת, וספק ברכות להקל²⁰⁸.

כו. יש לאכול כאשר ודאי לילה. אם התחיל לאכול לפני צאת הכוכבים, עליו לחזור, אך ללא ברכת 'לישב בסוכה' (אם אכן בירך אותה קודם)²⁰⁹.

כז. ליל החג מקדשים ומברכים ארבע ברכות כסדר: 'הגפן', 'מקדש השבת' וישראל והזמנים', 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו'²¹⁰.

כח. אסור לישון חוץ לסוכה אפילו שנת עראי (הרמ"א כאן, מלמד זכות על המקלים לישון מחוץ לסוכה). אם נרדם בטעות מחוץ לסוכה או שנכנס לביתו עקב הגשמים ועדיין לא שכב לישון בבית ופסקו הגשמים, חייב ללכת לסוכה²¹¹.

כט. אם אכל או ישן בסוכה ועקב הגשמים נכנס לביתו, אינו מחויב לחזור לסוכה כאשר ייפסקו הגשמים²¹².

200. שו"ע תרלו א משנ"ב ס"ק ה, ילקו"י מועדים עמ' 126 ובהערה, תחומין כרך י"ט עמ' 373

201. משנ"ב תרלו ס"ק א

202. שו"ע ורמ"א תרלח ב, משנ"ב ס"ק כד

203. שו"ע תרכט א ומשנ"ב ס"ק א

204. שו"ע תרכז ב, משנ"ב ס"ק יג

205. שו"ע תרלט סעיף א

206. קיצור שולחן ערוך גאנצפריד, קלה א

207. שו"ע תרלט סעיף ב

208. שו"ע תרלט סעיף ה, משנ"ב ס"ק לה

209. רמ"א תרלט סעיף ג, משנ"ב ס"ק כה

210. שו"ע תרמג סעיף א

211. שו"ע ורמ"א תרלט סעיף ב ומשנ"ב ס"ק יא

212. שו"ע ורמ"א תרלט ז

הפטורים מהסוכה

כט. נשים פטורות ממצוות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא. השו"ע פסק שלא תברכנה, והרמ"א פסק שכן נוהגות לברך. על כן, נשים מעדות אשכנז תוכלנה לברך 'לישב בסוכה' כאשר תרצנה לאכול בסוכה²¹³.

ל. במידה וירדו גשמים לתוך הסוכה, במידה שמשער שיקלקלו את התבשיל, יש להיכנס לבית, שכן במצב זה פטור מאכילה ושינה בסוכה והנשאר בסוכה במצב של גשמים מרובים 'אינו מקבל שכר ונחשב מן ההדיטות'²¹⁴.

לא. חולה אף שאין בו סכנה, אלא חש בכאב ראש או כאב עיניים וכדו', וקשה לו להיות בסוכה, פטור. וכן אדם הזקוק לסיוע מאחרים, אף הוא פטור²¹⁵.

לב. המצטער פטור מן הסוכה. לכן, כאשר השהייה בסוכה קשה עליו מפני דברים המפריעים לו כגון זבובים ויתושים, רוח חזקה, קור גדול וכיוצא בזה, פטור מן הסוכה²¹⁶.

לג. הולכי דרכים (לדבר רשות) פטורים מן הסוכה. אמנם בברייתא המופיעה בגמרא, וכן בפוסקים, יש חלוקה בין יום לילה, אולם הרמ"א פסק: "אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה..."²¹⁷.

לד. האם לכתחילה מותר לצאת לטיול במקומות שלא ניתן למצוא סוכה? מדברי הפוסקים לעיל נראה שאין מניעה, אולם הרב משה פיינשטיין פסק: "ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לעניות דעתי שאסור, דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין.. הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממשי וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאותו היה יוצא מביתו."²¹⁸

לה. שומרים פטורים כל זמן שהם עסוקים בשמירה, בין אם ניידים או נייחים²¹⁹. לו. העוסקים במצווה והולכי דרכים, אם מזדמנת להם סוכה ללא כל טורח, צריכים לאכול ולישון בה²²⁰.

דיני ארבעת המינים

החייבים בארבעת המינים לו. על כל איש מישראל מוטלת המצווה ליתול את ארבעת המינים בברכה, בכל יום משבעת ימי החג²²¹.

לח. נשים פטורות מנטילת לולב, אך אם רוצות יכולות ליתול. בנות אשכנז נהגו לברך אם נוטלות, אך נשים ספרדיות נמנעות מלברך²²².

זמן ומקום המצווה

לט. החיוב מן התורה בנטילת ארבעת המינים הוא ביום הראשון של החג בלבד, וחכמים תיקנו זכר למקדש, שבכל שבועת ימי החג ייטלו את ארבעת המינים²²³.

מ. בשבת אין נוטלים את ארבעת המינים, גם כאשר היום הראשון חל בשבת, שכן חששו חכמים שמא יבוא אדם לטלטל את הלולב ארבע אמות ברשות הרבים, שהוא איסור תורה²²⁴.

213. שו"ע תרמג סעיף א, משנ"ב ס"ק א

214. שו"ע ורמ"א תרלט ה-ז. ילקוט יוסף מועדים עמ' 142

215. שו"ע תרמג

216. שו"ע ורמ"א תרמ ד

217. שו"ע ורמ"א תרמ ח

218. שו"ע תרמג סעיף א, אורח חיים ג' סימן צג

219. שו"ע תרמ ט

220. משנ"ב תרמ ס"ק לח

221. שו"ע תרמג א ומשנ"ב ס"ק ב

222. שו"ע תקפט ג, סימן י"ז סעיף ב ומשנ"ב ס"ק ג,

שו"ע תרמג סעיף א, משנ"ב ס"ק א, ילקוט יוסף מועדים עמוד 165.

223. שו"ע תרמג סעיף א, משנ"ב ס"ק א

224. שו"ע ורמ"א תרמג ב, משנ"ב ס"ק ב

מא. מצוות נטילת לולב היא ביום ולא בלילה, וכל היום כשר לנטילה²²⁵.

מב. עיקר מצוות הנענוע היא בעת אמירת ההלל, ויש שנהגו להדר ולברך קודם לכן על ארבעת המינים בסוכה, ולנענע, ואחר כך לחזור ולנענע בעת אמירת ההלל²²⁶. מג. אסור לאכול קודם נטילת ארבעת המינים, ואין להקל ללא צורך גדול, אך טעימה מותרת²²⁷.

נטילת ארבעת המינים

מד. ארבעת המינים הגזולים - פסולים²²⁸. על כן, יש לקנותם רק ממקור מהימן כדי שלא יהיה בהם חשש גזל.

מה. יש ליטול את ארבעת המינים כדרך גדילתם: שעיקרם (דהיינו, החלק המחובר לעץ) כלפי מטה, וראשם כלפי מעלה (באתרוג פטמתו כלפי מעלה ועוקצו שהוא הצד המחובר לעץ כלפי מטה²²⁹). הנוטל שלא כדרך גדילתם, לא יצא ידי חובתו²³⁰. מו. נוטל לולב ביד ימין ואתרוג בשמאל. אם טעה והיפך, יצא ידי חובה, וישתדל לחזור וליטול כנהוג בלא ברכה²³¹.

מז. שדרת הלולב (-הצד החלק) תהיה כלפי פני הנוטל.

מח. יש נוהגים לקשור את ההדסים בצד ימין של שדרת הלולב ואת הערבות בצד שמאל²³². ויש נוהגים לקשור הדס אחד בימין, אחד בשמאל, ואחד באמצע, וערבה אחת מימין ואחת משמאל²³³. ובשני האופנים מקיימים את המצווה למהדרין.

ברכות המצווה

מט. ככל המצוות, יש לברך קודם עשיית המצווה. על כן, על הנוטל לברך קודם שייטול את האתרוג בידו, או שייטול את האתרוג הפוך (כשפיטמתו למטה) וכך יברך, ומיד יהפוך את האתרוג כך שפיטמתו תהיה למעלה, וינענע²³⁴.

נ. מברך "אשר קדשנו... על נטילת לולב".

וביום הראשון בו נוטל לולב, מוסיף ומברך 'שהחיינו'. לכן כאשר היום הראשון של חג חל בשבת (שאו אין נוטלין לולב) או מכל סיבה שלא נטל לולב מתחילת החג, יש לברך 'שהחיינו' כשנוטלו לראשונה בהמשך ימי החג²³⁵.

הלולב

נא. לולב ששדרתו קטנה מארבעה טפחים (32 ס"מ), פסול²³⁶.

נב. צריך ששדרת הלולב תיבלוט מעל ראשי ההדס והערבה לפחות טפח (8 ס"מ)²³⁷. נג. לולב שהוא עקום לאחוריו, לצד השדרה כשר. אך לולב שהוא עקום לצד הקדמי שבו העלים, או לאחד הצדדים - פסול²³⁸. נד. אם נחלק העלה האמצעי של השדרה (ה'תיומת') לשני חלקים, למנהג האשכנזים הלולב פסול. אך לספרדים אין הלולב נפסל כשנחלק העלה האמצעי, אלא כשנחלקו רוב העלים של הלולב²³⁹.

נה. אם נחתך או נסדק ראש הלולב, וכן כאשר ראש השדרה כפוף (לפנים) או שהעלה העליון אינו כפול מתחילת גדילתו - הלולב פסול²⁴⁰.

225. תרנב א, משנ"ב ס"ב
226. שו"ע תרנב א, משנ"ב ס"ד
227. שו"ע תרנב ב, משנ"ב ס"ז, ילקו"י עמוד 165
228. שו"ע תרמט ומשנ"ב ס"ק א
229. משנ"ב תרנב ס"ק יז
230. שו"ע תרנא ב, משנ"ב ס"ק טז
231. שו"ע תרנא ב משנ"ב ס"ק טו
232. משנ"ב תרנא, ס"ק יב
233. מג"א תרנא ד בשם האר"י
234. שו"ע תרנא ה, משנ"ב ס"ק כד-כה
235. שו"ע תרנא ו, משנ"ב ס"ק כט.
236. שו"ע תרנ א, משנ"ב ס"ק א-ב
237. שו"ע תרנ א, משנ"ב ס"ק א-ב
238. שו"ע תרמה ח
239. שו"ע ורמ"א תרמה ג ומשנ"ב ס"ק יא-יט.
240. שו"ע ורמ"א תרמה ג, ט-י, ט

האתרוג²⁴¹

נו. אתרוג הקטן משיעור כביצה (57.6 סמ"ק לגרא"ח נאה), פסול.

נז. ניקב האתרוג מצד לצד או נקב שאינו מצד לצד אך הינו בגודל של 2.3 ס"מ (מטבע 'איסר')²⁴², נימוח כולו, נסדק, נקלף, ניטלה פטמתו או עוקצו - פסול.

נח. אתרוג יבש, עלתה בו חזזית, בעל מראה שחור או לבן, מנומר, תפוח, סרוח, כבוש, מבושל או עגול ככדור - פסול.

ההדס

נט. נאמר בתורה "ולקחתם לכם... ענף עץ עבות", ולמדו חכמים ממה שכתבה התורה שלוש מילים, שיש צורך בשלושה גבעולי הדס לצורך קיום המצווה²⁴³ (ויש שנהגו להוסיף יותר).

ס. הדס שגבעולו קצר משלושה טפחים (24 ס"מ), פסול²⁴⁴.

סא. יש לחפש אחר הדס שבו כל שלושה עלים יוצאים ממקום אחד, והוא הנקרא 'הדס משולש', ואם רובו משולש אין לפסלו בשל כך. אמנם, הדס שאינו משולש כלל הינו פסול²⁴⁵.

הערבה

סב. נאמר בתורה: "ולקחתם לכם... וערבי נחל", ולמדו חכמים שיש לקחת שני גבעולי ערבה למצווה זו²⁴⁶.

סג. ערבה ששדרתה קצרה משלושה טפחים (24 ס"מ) פסולה²⁴⁷.

סד. הצפצפה (עץ הדומה לערבה) פסולה, ויש להקפיד בסימני הערבה²⁴⁸.

סה. ערבה יבשה, שנחתך ראשה או שנפרצו או נשרו רוב עליה הרי היא פסולה²⁴⁹.

הבדלי פסול בין היום הראשון

לימי חול המועד

סו. "ולקחתם לכם ביום הראשון..." מכאן דרשו חכמים שצריך שארבעת המינים יהיו

שלמים דווקא ביום הראשון של החג, אך בשאר הימים גם אם אינם שלמים לגמרי במומים המוזכרים לעיל, הינם כשרים²⁵⁰.

סדר הנענועים²⁵¹

סז. לגבי סדר הנענועים קיימות שתי שיטות: א. שיטת השולחן ערוך (וכן נוהגים גם רוב האשכנזים) - מסובבים לצד ימין (בכוון השעון): מזרח (מזרח ממש, לא בכוון ירושלים!); דרום, מערב, צפון, למעלה, למטה. ב. שיטת האר"י (וכן נוהגים רוב הספרדים וכן החסידים) - דרום, צפון, מזרח, למעלה, למטה, מערב.

סח. היכן מנענעים באמירת ההלל?

א. מנהג אשכנז: החזן מנענע פעמיים: ב"הודו לה" וב"יאמר נא ישראל" והקהל מנענעים ארבע פעמים: בכל "הודו לה". החזן והקהל מנענעים פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא", ופעמיים נוספות ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

ב. מנהג ספרד (ואשכנזים חסידים): החזן והקהל מנענעים פעם אחת ב"הודו לה", פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא" ופעם אחת ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

• חשוב לציין שעיקר הנענוע הוא בזמן הברכה, ואילו בהלל הוא מנהג חכמים. בדיעבד, שינוי בסדר הנענועים אינו מבטל קיום המצווה.

סט. לגבי ברכה על הלולב לנשים ספרדיות - נחלקו הדעות (הרב עובדיה אוסר והרב אליהו מתיר).

241. שו"ע ורמ"א תרמח
242. אוצר ההדר לרב ברינו, שער ו סימן ד, סעיף ב
243. שו"ע תרנא א
244. שו"ע תרנ א
245. שו"ע תרמו ג, ה ומשנ"ב ס"ק יח.
246. שו"ע תרנא א ומשנ"ב ס"ק ג.
247. שו"ע תרנ א
248. שו"ע תרמז
249. שו"ע תרמז ב ומשנ"ב ס"ק ח-ט
250. שו"ע תרמט ה
251. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גול

דינים נוספים: א. אין צורך לחפש בזכויות מגדלת פגמים ונקודות, והמדד הוא האם הפגם נראה בעיניים רגילות מהמרחק בו רגילים ליטול את האתרוג²⁵²

ב. יש לקנות אתרוג עם הכשר, כדי לוודא שהאתרוג לא מורכב בלימון וכדו', בשנות הערלה - למעשה כל המינים צריכים הכשר, אך באתרוג יש להקפיד יותר.

דיני חול המועד

מצוות חול המועד

ע. כשם שמצווה לכבד את השבת ולענגה - כך מצווה לכבד את מועדי ישראל ולענגם, שהרי נצטוינו בהם: "מקראי קודש", ופירשו חז"ל שהכוונה לכבד את המועד בלבוש הולם, ולענגו באכילה ושתייה²⁵³.

עא. במהלך מיחול המועד יש להקפיד ללבוש בגדים נקיים, ולכתחילה יש ללבוש בגדים מיוחדים כשל בגדי שבת²⁵⁴.

עב. 'שמחת בחגך' - מצווה מן התורה להיות שמח וטוב לב בימי החג. לפיכך, מצווה לאכול בשר, יין ושאר דברים שמתענגים באכילתם²⁵⁵.

עג. מצווה לקבוע סעודה על הפת גם בחול המועד בכל יום בבוקר ובערב, אך אין בכך חובה²⁵⁶.

עד. בברכת המזון מוסיפים 'עלה ויבוא'. אך אם שכח והתחיל כבר את הברכה הבאה, אינו חוזר²⁵⁷.

עה. בשחרית, מנחה וערבית מוסיפים בתפילת שמונה עשרה 'עלה ויבוא'. אם שכח לפני שפסע בסוף תפילת העמידה - חוזר לברכת 'רצה'. אם נזכר לאחר שפסע - חוזר לראש התפילה²⁵⁸.

עו. בשחרית, לאחר חזרת הש"ץ, אומרים הלל שלם.

איסורי מלאכה

עז. "... וְקִרְאתָ לְשֵׁפֶת עֲנָג לְקֹדֶשׁ ה' מִכַּבֵּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשֹׂת דְּרָכָיו... ", דרשו חז"ל "... וְקִרְאתָ לְשֵׁפֶת עֲנָג זו שבת בראשית, ... וְכִבְדָּתוֹ זו יום טוב, מַעֲשֹׂת דְּרָכָיו זו חולו של מועד ..."²⁵⁹.

עח. כדי שלא יהיו ימי חול המועד כשאר ימות החול, נאסרה בהם עשיית חלק מהמלאכות²⁶⁰. חכמים החמירו באיסור זה מאוד ואמרו: "כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה"²⁶¹.

עט. פעולות שגרתיות שאין טורח בעשייתן, כגון דיבור בטלפון, נסיעה ברכב וכדו' מותרות, אפילו אם אינן לצורך החג²⁶².

252. משנה ברורה תרמח ס"ק מו, ילקוט יוסף מועדים עמ' 156.

253. מכילתא בא פרשה ט, ספרא פרשת אמור פרשתא יב ה-ח, ספרי פרשת פינחס קמ, משנה ברורה תקל ס"א, שער הציון תקל אות ד. מכל מקום מבואר שאין קדושתו חמורה כחג עצמו, שהרי מותר הוא במקצת מלאכות, וגם אין חובה גמורה לכבדו באכילת פת כבשבת ובחג, אלא צריך לקדשו ולכבדו שלא יהיה כימי החול.

254. משנ"ב תקל ס"א, ילקו"י מועדים עמוד תקב.

255. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכות יז-יח, משנ"ב תקט ס"ק טז.

256. משנ"ב סימן תקל ס"א, וכן משנ"ב תעה ס"ק מה בשם הגר"א ילקו"י מועדים עמוד תקב.

257. שו"ע סימן קפח סעיף ז. אבל אם נזכר לאחר שסיים את ברכת 'בונה ירושלים' אך קודם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', אומר: "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם, שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה" (שולחן ערוך שם). אם נזכר לפני שהזכיר את השם בחתימת ברכת 'בונה ירושלים' - יחזור ל'עלה ויבוא'. כמו כן, אם עומד אחרי הזכרת השם, ימשיך: "למדיני חוקיך", ויחזור ל'עלה ויבוא' (משנ"ב שם ס"ק כב, ילקו"י מועדים עמוד תמט).

258. שו"ע סימן תצ סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ג.

259. ישעיהו פרק נח פסוק יג, ויקרא רבה פרשה לד אות טז.

260. משנ"ב סימן תקל ס"א (ועיין שם שנחלקו הראשונים אם איסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן), ילקו"י מועדים עמוד תקב.

261. מסכת פסחים דף קיח ע"א.

262. משנ"ב סימן תקמ ס"ק ז.

פ. כתיבה, מסחר, ושאר המלאכות שיש בהן אפילו טורח מועט - אסור לעשותן שלא לצורך החג. אבל אם יש בהן תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו (כגון: פתרון תשבצים), או שקיימת סבירות גבוהה שיהיה צורך בדבר - מותר לעשותן²⁶³.

פא. עשיית מלאכה (שאינה לצורך אוכל נפש²⁶⁴) לצורך המועד מותרת רק כאשר לא התאפשר לעשותה קודם, אבל אם התכוון (לפני כניסת החג) לדחות את ביצוע המלאכה לחול המועד - אסור לו לעשותה²⁶⁵.

פב. לצורך רבים מותר לעשות מלאכה שאינה דורשת מיומנות, גם כאשר אין בכך תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו²⁶⁶.

פג. עבודה הדורשת הכשרה או מיומנות (כגון עבודות בניין²⁶⁷) - אסור לעשותה אפילו לצורך החג, אלא במקרים הבאים:

- הכנת הארוחות לימי החג, וכן תיקון כלי המטבח המשמשים למטרה זו²⁶⁸.
- עשיית הנדרש לשאר צורכי החג²⁶⁹, כגון: תיקון מקלחת שישתמשו בה בימי החג.
- 'דבר האבד' - מניעת נזק כספי או בריאותי, וכן הפסד כספי, או אפילו חשש (סביר) להפסד²⁷⁰.
- לשימוש הרבים - כאשר הדבר נחוץ בחג עצמו²⁷¹.

פד. תספורת וגילוח, חכמים אסרום אף על פי שהם צורך המועד, כדי שיזדרזו לעשות זאת לפני החג - לכבוד החג²⁷². האיסור הוא אפילו למי שרגיל להתגלח בכל יום²⁷³. פה. כמו כן, אסרו חכמים לכבס בחול המועד²⁷⁴. אולם לגהץ - מותר²⁷⁵.

פו. ניקוי מקומי של כתם - מותר, אם אמנם הבגד התלכלך במהלך החג, או שאין לו בגד אחר (גם אם התלכלך קודם החג)²⁷⁶.

פז. גרביים ושאר בגדים הרגילים להתלכלך בתדירות גבוהה - מותר לכבסם אם התלכלכו במהלך החג ואין לו אחרים במקומם²⁷⁷. במקרה זה, יש מותרים להכניס

למכונת הכביסה גם בגדים נוספים שיזדקק להם במשך החג²⁷⁸.

פח. אסור לקנות או למכור בחול המועד, אלא דברים שיש בהם צורך במהלך החג²⁷⁹, או שנודמנה לו עסקה משתלמת וקשה להשיג כמוה לאחר החג²⁸⁰. ...ומכל מקום צריך להוציא מהן לפחות קצת לצורך שמחת יום טוב²⁸¹.

פט. כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד - אסור לעשותה אף על ידי נכרי²⁸².

צ. האם צריך סוכה בטיוול? למרות שהולכי דרכים פטורים מן הסוכה, כתבו הפוסקים שזהו דווקא להולכים לדברים הנחוצים

263. שו"ע סימן תקמא סעיף ה, משנ"ב סימן תקלו ס"א, שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף לד.

264. שו"ע סימן תקלג סעיף א.

265. משנ"ב סימן תקמ ס"א.

266. שו"ע סימן תקמא סעיף ב, משנ"ב ס"א.

267. שו"ע סימן תקמ סעיף א.

268. שו"ע תקלג סעיף א, תקמ סעיף ז-ח, משנ"ב תקמ ס"ק יח וס"ק כו.

269. שו"ע תקמו סעיף ה, ביאור הלכה ד"ה "כל", שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף כ.

270. שו"ע תקלו סעיף א. עיין שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף טז, וכתב שם שבהגדרת 'טורח גדול', ובהגדרת 'הפסד גדול במיוחד', אין לדין אלא מה שעניו רואות.

271. שו"ע תקמא סעיפים א-ב, משנ"ב ס"ק א-ב.

272. שו"ע סימן תקלא סעיפים ב, משנ"ב ס"ק ג.

273. שמירת שבת כהלכתה סז ס"ק קז, ילקו"י מועדים עמוד תקטז.

274. וראה שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסג שמוכיח שמותר למתגלח תדיר להתגלח בחוה"מ, אך מסכם ש-'איני נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר... והסומך על זה לצורך יפוי אין למחות בידו ומעצם הדין הוא מותר'.

275. שו"ע סימן תקלד סעיף א.

276. שו"ע רומ"א סימן תקמא סעיף ג. ילקו"י מועדים עמ' תקיח.

277. שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף עב.

278. שו"ע רומ"א סימן תקלד סעיף א. ילקו"י מועדים עמ' תקיח.

279. שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף רנא.

280. שו"ע תקלט סעיף א, יא.

281. שו"ע תקלט סעיף ה וסעיף ט.

282. משנ"ב ס' תקלט ס"ק ה.

283. שו"ע תקמג סעיף א.

כצורכי פרנסה. אך לדבר שאין בו צורך ממשי כטיול וכדומה, אינם פטורים בכך ממצוות סוכה. כמו כן, כתבו הפוסקים שמצוות סוכה דומה בזה למצוות ציצית, שאף על פי שלעיתים אין חיוב בקיום מצווה זו, אי-לווותר עליה בזמן שבקלות ניתן לקיימה.²⁸³

תפילין

צא. המנהג שאין מניחין תפילין בחול המועד בארץ ישראל, ויש שנהגו להניחם בצינעא וללא ברכה.²⁸⁴

אסרו חג

צב. נהוג להוסיף קצת באכילה ושתיה והמנהג לא להתענות ולא להספיד בו.²⁸⁵

שמיני עצרת/שמחת תורה²⁸⁶

א. במסכת ראש השנה (דף ד ע"ב) נאמר: "שמיני רגל בפני עצמו הוא." ופירש רש"י: 'טעון זמן (ברכת שהחיינו) ורגל לעצמו - שאין שם חג הסוכות עליו.' הוסברו הדברים בתוספות (שם): 'רוצה לומר דבברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות'. ב. על פי האמור לעיל, מברכים 'שהחיינו' בכניסת החג (נשים בהדלקת נרות וגברים בקידוש) (לא כמו ביום השני של ראש השנה שמברכים מספק ועל כן לכתחילה אוכלים פרי חדש או לובשים בגד חדש, ולא כמו בשביעי של פסח שאין מברכים כלל).

בקידוש מזכירים גם את השבת.

ג. מזכירים בתפילה ובברכת המזון "את יום שמיני חג העצרת הזה" או "את יום שמיני עצרת החג הזה", כל אחד לפי הנוסח המקובל בעדתו. מי שהזכיר בטעות "חג הסוכות" חוזר על תפילתו. ד. אין יושבים בסוכה (חשוב במיוחד לעולים חדשים שהיו רגילים בחו"ל לשבת בסוכה גם בשמיני עצרת!). מי שמסיבה כל שהיא מעונין לשבת בסוכה,

עליו 'לפגום' אותה (על ידי הסרת חלק מהסכך) לפני כניסת החג. ה. מבחינת הלכה בחג שמיני עצרת, אין הלכות מיוחדות, פרט להלכות הרגילות של יום טוב (שמחת הרגל, צורך אוכל נפש וכו').

ו. בחוץ לארץ שמיני עצרת ושמחת תורה הם שני ימים נפרדים. בארץ (ב"ה) הם יום אחד, ולכן חלק ממנהגי שמחת תורה "מאפילים" על שמיני עצרת.

ז. מוציאים שלשה ספרים לקריאת התורה: בראשון קוראים פרשת "וזאת הברכה" עד "מעונה", בשני - "בראשית - ברא א-לוקים לעשות", ובשלישי - המפטיר בפרשת "פינחס".

ח. אחר קריאת התורה וההפטרה נוהגים האשכנזים לומר "יזכור" (הזכרת נשמות).

ט. לפני תפילת מוסף מכריזים על הגשם. קיימים מנהגים שונים ונוסחים שונים לתפילת הגשם.

י. כתב הרמ"א בסימן תרסט: "וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה, לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודדים נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה. ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת, כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין

²⁸³ ילקו"י מועדים עמ' 147, שו"ת אגרות משה חלק ג סימן-צג, הליכות שלמה פרק ט סעיף כא, שש"כ פרק סו סעיף נט, יחוזה דעת ג מז, באהלה של תורה סימן-צג

²⁸⁴ ילקו"י עמ' תקג, ג, שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה קטח

²⁸⁵ רמ"א סי' תכ"ט ב, משנ"ב ס"ק יד
²⁸⁶ מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גול

איסור בדבר. עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה, וקורים להם פרשת המלאך הגואל. ובלילה קורים בספר תורה הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו". יא. על אף שהדברים הובאו ברמ"א, חלק גדול מהמנהגים נהוגים גם בעדות ספרד, פרט לקריאת התורה בליל שמחת תורה. גם מנהג האשכנזים אינו ככתוב ברמ"א, אלא קוראים בפרשת "וזאת הברכה" (שלשה או חמישה קרואים).

יב. ב'משנה ברורה' (ס"ק ו, שם) מובא: 'כתב האליה רבה: מבואר מהפוסקים דיש לשמוח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה ודלא כיש שמכין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתוגה ח"ו. גם מתוך כך מונעין משמחה של מצוה ולכן יש לגעור בהן. גם מהרי"ק בשורש ט' האריך מאוד שלא לבטל שום מנהג שנהגו לכבוד שמחת התורה, עיין שם. ולכן רעה עושין בהרבה מקומות במה שביטלו מקרוב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת תורה אף גם ששמחין בשארי ימים וכל ימיהם כחגים. ובעוונותינו הרבים ביזוי כבוד התורה גרם זה שהתורה מונחת בקרן זוית ואין דורש ואין מבקש ומי יתן ישיב וירחם שבר בית ישראל במהרה בימינו'. המסקנה היא אפוא: להרבות, ולא לזלזל,

בשמחת התורה, אך אסור שהדבר ייעשה תוך פגיעה וגרימת עגמת נפש לאחרים. יג. על ריבוי השמחה הובא עוד ב'משנה ברורה' (ס"ק יא): "כתב מהרי"ק בשם רב האי גאון בשורש ט': יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה. ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי דוד המלך ע"ה: מפוז ומכרכר בכל עוז לפני ה'. והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה. וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הספר תורה בכל כוחו". יד. יש מקומות שנוהגים לקיים הקפות גם בתפילת מנחה (מובא על ידי ר' חיים ויטאל שכך נהג האר"י), וגם בצאת החג לאחר תפילת ערבית ('הקפות שניות'), והכל לכבודה של תורה ולשמחתה.

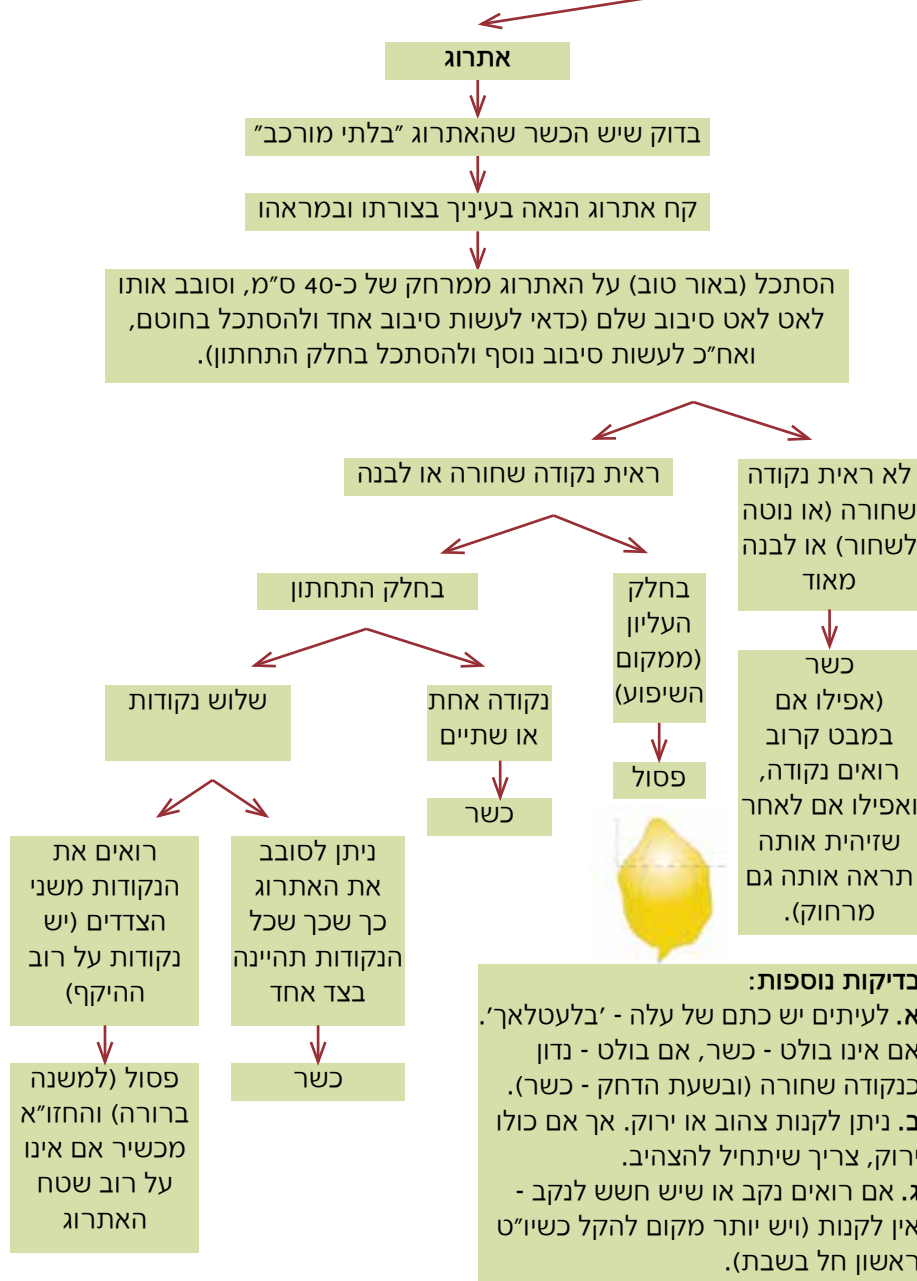
אבלות בחג סוכות

- אבל חייב בסוכה²⁸⁷.
- מובא ברמ"א שאבל על אביו או אמו תוך 12 חודש או על אבלות 'חדשה' על שאר קרובים לא יקיף בלולבו את הבימה בחול המועד, אך בהושענא רבה וביו"ט כן יכול. ויש שכתב שאין לחלק בזה בין אשכנזים לספרדים ויקיף בכל הימים²⁸⁸.

²⁸⁷ שו"ע תרמ"ה

²⁸⁸ גשר החיים פרקכג, ג,

ארבעת המינים

מדריך מהיר לקניית

זמנים בהלכה באפרת לשנת תשפ"ה

הפדשה	עלות השחר 90 דקות	הנח החמה	ס"ט ק"ש מג"א	ס"ט ק"ש מג"א	מנחה גדולה	פלג המנחה מג"א	פלג המנחה מג"א	שקיעת החמה	הדלקת נרות	צאת השבת החג	תחילת הצום	סוף הצום
פורים י"ד אדר (14.03.25)	4:19	5:49	7:45	8:48	12:17	16:33	16:39	17:48				
כי תשא ט"ו אדר (15.03.25)	4:18	5:47	7:45	8:47	12:17	16:33	16:40	17:49	17:28	18:22		
ויקהל פרה כ"ב אדר (22.03.25)	4:08	5:38	7:39	8:42	12:16	16:37	16:44	17:54	17:33	18:27		
פקודי החודש כ"ט אדר (29.03.25)	4:58	6:29	8:32	9:36	13:14	17:39	17:46	18:58	18:38	19:33		
ויקרא ז' ניסן (05.04.25)	4:48	6:21	8:26	9:31	13:12	17:43	17:50	19:03	18:42	19:37		
צו הגדול י"ד ניסן (12.04.25)	4:38	6:12	8:19	9:25	13:11	17:46	17:52	19:07	18:47	19:43		
פסח ט"ו ניסן (13.04.25)	4:36	6:11	8:18	9:25	13:11	17:47	17:53	19:08	19:43	19:43		
שבת שביעי כ"א ניסן (19.04.25)	4:28	6:04	8:13	9:21	13:10	17:49	17:56	19:12	18:51	19:47		
שמיני כ"ח ניסן (26.04.25)	4:19	5:56	8:08	9:16	13:09	17:53	17:59	19:17	18:56	19:53		
תזריע-מצורע ה' אייר (03.05.25)	4:10	5:49	8:02	9:12	13:08	17:57	18:03	19:22	19:01	19:58		
אחמ"ק י"ב אייר (10.05.25)	4:01	5:43	7:57	9:09	13:08	18:01	18:06	19:27	19:06	20:05		
אמור י"ט אייר (17.05.25)	3:52	5:38	7:51	9:06	13:09	18:05	18:10	19:32	19:11	20:10		
בהר-בחוקותי כ"ו אייר (24.05.25)	3:47	5:34	7:48	9:04	13:09	18:08	18:13	19:36	19:16	20:16		
במדבר ד' סיון (31.05.25)	3:42	5:31	7:46	9:03	13:10	18:12	18:17	19:41	19:20	20:20		
שבעות ו' סיון (02.06.25)	3:41	5:31	7:45	9:03	13:11	18:13	18:18	19:42	19:21	20:21		
נשא י"א סיון (07.06.25)	3:38	5:30	7:44	9:03	13:12	18:15	18:20	19:45	19:24	20:25		
בהעלותך י"ח סיון (14.06.25)	3:37	5:29	7:44	9:03	13:13	18:18	18:22	19:48	19:27	20:28		
שלח כ"ה סיון (21.06.25)	3:37	5:30	7:44	9:05	13:15	18:20	18:24	19:50	19:30	20:30		
קרח ב' תמוז (28.06.25)	3:39	5:32	7:46	9:06	13:16	18:21	18:25	19:51	19:31	20:31		
חוקת ט' תמוז (05.07.25)	3:43	5:34	7:49	9:08	13:18	18:21	18:26	19:51	19:31	20:32		
בלק ט"ז תמוז (12.07.25)	3:47	5:38	7:52	9:11	13:18	18:21	18:25	19:50	19:30	20:30		
צום י"ז בתמוז י"ז תמוז (13.07.25)	3:48	5:39	7:53	9:11	13:18	18:21	18:25	19:50		20:08	4:12	3:48
פינחס כ"ג תמוז (19.07.25)	3:54	5:42	7:56	9:13	13:19	18:18	18:23	19:47	19:28	20:27		
מטות-מסעי א' אב (26.07.25)	4:00	5:46	8:00	9:15	13:19	18:15	18:20	19:43	19:24	20:22		
דברים חזון ח' אב (02.08.25)	4:07	5:51	8:04	9:18	13:18	18:12	18:18	19:39	19:19	20:17		
תשעה באב ט' אב (03.08.25)	4:08	5:52	8:05	9:18	13:18	18:11	18:17	19:38		בשבת 19:39	20:05	
ואתחנן נחמו ט"ו אב (09.08.25)	4:15	5:56	8:09	9:20	13:17	18:07	18:13	19:33	19:14	20:10		
עקב כ"ב אב (16.08.25)	4:22	6:00	8:12	9:21	13:15	18:02	18:07	19:26	19:07	20:02		
ראה כ"ט אב (23.08.25)	4:29	6:05	8:15	9:23	13:13	17:55	18:01	19:18	18:59	19:53		
שופטים ו' אלול (30.08.25)	4:35	6:09	8:18	9:24	13:11	17:48	17:54	19:10	18:51	19:45		
כי תצא י"ג אלול (06.09.25)	4:41	6:14	8:20	9:25	13:08	17:40	17:46	19:00	18:42	19:35		
כי תבוא יכ' אלול (13.09.25)	4:46	6:18	8:22	9:26	13:05	17:33	17:40	18:52	18:33	19:26		
נצבים כ"ז אלול (20.09.25)	4:51	6:22	8:23	9:27	13:02	17:25	17:32	18:43	18:24	19:16		

הפדשה	עלות השחר 90 דקות	הנח החמה	ס"ט ק"ש מג"א	ס"ט ק"ש מג"א	מנחה גדולה	פלג המנחה מג"א	פלג המנחה מג"א	שקיעת החמה	הדלקת נרות	צאת השבת החג	תחילת הצום	סוף הצום
א' ראש השנה א' תשרי (03.10.24)	5:01	6:31	8:26	9:29	12:57	17:11	17:18	18:26	18:07	18:57		
ב' ראש השנה ב' תשרי (04.10.24)	5:02	6:31	8:27	9:29	12:57	17:09	17:16	18:24	18:57	18:57		
האזינו ג' תשרי (05.10.24)	5:03	6:32	8:27	9:29	12:56	17:08	17:15	18:23	18:04	18:56		
צום גדליה ד' תשרי (06.10.24)	5:04	6:32	8:28	9:29	12:56	17:08	17:15	18:22			5:04	5:20
שבת יום כיפור י' תשרי (12.10.24)	5:08	6:36	8:29	9:30	12:54	17:01	17:08	18:14	17:56	18:47		
סוכות ט"ו תשרי (17.10.24)	5:12	6:40	8:30	9:32	12:53	16:57	17:04	18:09	17:50	18:41		
שבת חוה"מ י"ז תשרי (19.10.24)	5:13	6:42	8:30	9:33	12:53	16:54	17:01	18:06	17:47	18:39		
שמחת תורה כ"ב תשרי (24.10.24)	5:17	6:45	8:32	9:34	12:52	16:50	16:57	18:01	17:42	18:34		
בראשית כ"ד תשרי (26.10.24)	5:18	6:47	8:32	9:35	12:52	16:49	16:55	17:59	17:40	18:33		
נח א' חשון (02.11.24)	4:23	5:52	7:35	8:37	11:52	15:44	15:51	16:53	16:34	17:26		
לך לך ח' חשון (09.11.24)	4:28	5:58	7:37	8:40	11:52	15:39	15:46	16:47	16:28	17:21		
וירא ט"ז חשון (16.11.24)	4:33	6:04	7:40	8:43	11:53	15:36	15:43	16:43	16:24	17:18		
חיי שרה כ"ב חשון (23.11.24)	4:39	6:10	7:43	8:47	11:54	15:34	15:41	16:40	16:21	17:15		
תולדות כ"ט חשון (30.11.24)	4:43	6:16	7:46	8:51	11:57	15:34	15:40	16:39	16:19	17:13		
ויצא ו' כסלו (07.12.24)	4:48	6:22	7:50	8:56	12:00	15:34	15:41	16:39	16:19	17:14		
וישלח י"ג כסלו (14.12.24)	4:53	6:27	7:54	9:00	12:03	15:36	15:42	16:40	16:20	17:15		
וישב כ' כסלו (21.12.24)	4:57	6:31	7:58	9:04	12:06	15:39	15:45	16:43	16:22	17:18		
א' חנוכה כ"ה כסלו (26.12.24)	4:59	6:34	8:00	9:07	12:09	15:42	15:48	16:46				
מקץ כ"ז כסלו (28.12.24)	5:00	6:34	8:01	9:07	12:10	15:43	15:49	16:47	16:26	17:22		
ויגש ד' טבת (04.01.25)	5:01	6:36	8:03	9:10	12:13	15:47	15:54	16:52	16:31	17:27		
צום י' בטבת י' טבת (10.01.25)	5:03	6:37	8:06	9:12	12:16	15:52	15:58	16:57			5:03	5:32
ויחי י"א טבת (11.01.25)	5:03	6:37	8:06	9:12	12:16	15:53	15:59	16:58	16:37	17:32		
שמות י"ח טבת (18.01.25)	5:03	6:36	8:07	9:13	12:19	15:58	16:05	17:04	16:43	17:38		
וארא כ"ה טבת (25.01.25)	5:01	6:33	8:07	9:12	12:21	16:03	16:10	17:10	16:49	17:44		
בא ג' שבט (01.02.25)	4:59	6:29	8:07	9:10	12:22	16:08	16:15	17:16	16:55	17:50		
בשלח י' שבט (08.02.25)	4:54	6:24	8:05	9:08	12:22	16:13	16:20	17:22	17:02	17:56		
יתרו י"ז שבט (15.02.25)	4:49	6:18	8:03	9:05	12:22	16:18	16:25	17:28	17:07	18:02		
משפטים כ"ד שבט (22.02.25)	4:43	6:12	8:00	9:02	12:22	16:22	16:29	17:34	17:13	18:06		
תרומה שקלים א' אדר (01.03.25)	4:36	6:04	7:56	8:57	12:21	16:26	16:33	17:39	17:18	18:11		
תצוה זכור ח' אדר (08.03.25)	4:27	5:56	7:50	8:53	12:19	16:30	16:37	17:44	17:24	18:18		
תענית אסתר י"ג אדר (13.03.25)	4:20	5:50	7:46	8:49	12:17	16:32	16:39	17:47			4:20	4:32

השגחה על ידי המועצה דתית אפרת

(אלול תשפ"ד - ספטמבר 2024)

משגיחים וסלולרי: הרב אריאל פרחי 054-2076467 | ר' שלמה בן דהאן 054-6311065

שם העסק	שכונה	סוג הנשדות	משגיח
סופר/מכולת			
הסופר שלנו (סופר איש הזית)	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
סופר דיל דקל	דקל	רגילה	ר' אריאל פרחי
סופר דיל תמר	תמר	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מחסני השוק (קואופ שופ)	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
מיטליו (אפרת)	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
שוק העיר	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מסעדות/בתי קפה/חנויות וכדו'			
בייגל קפה	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
פיצה אפרת סנטר	זית	מהדרין	אבישי אדרי ושלמה בן דהאן
סוויט	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מבשר	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
ג'וסרי	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
תאילנדי באפרת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פישקן - סגנון אחר	דקל	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פת ומלח - תחנת האבן	אזור תעשייה, תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
בורגרס בר (בשרי)	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
פיצריה אפרת (חלבי)	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
מעדני צדקיהו	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
ניו דלי	תאנה	רגילה	ר' אריאל פרחי
פלאפל צנעני	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הפלאפל של עילאי	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
זידי פיצה (חלבי)	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
בית קפה סקופ (חלבי)	דקל	מהדרין	ר' אריאל פרחי
סיפתח / בלה (עגלת קפה)	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
קצפת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ל.י.ד. סושי	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ניצת הדבדבן - זית	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מאפיית נחמה	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פינת הטבע	דקל	רגילה	ר' אריאל פרחי
קייטרינג			
הלף איט - שרה בלאק	תמר	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
באנקט	אזור תעשייה, תאנה	מהדרין	בעריש קורנבליט ושלמה בן דהאן
המאפים של מיכל	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הסלט של אפרת	רימון	מהדרין	ר' אריאל פרחי
פרמייר קייטנינג - שיקמן	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הלל ריסקין	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
ג'וליאנה קייקס	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שונות			
אור תורה - נווה שמואל (ישיבה)	תאנה	מהדרין	ר' אריאל פרחי
חוה חקלאית	זית	מהדרין	רב איתן וייס
אורגניקא	גפן	רגילה	ר' אריאל פרחי
סטנדיג טוגדר	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
גדעון עמיר (סדנא)	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן

מקוואות הגברים בערב ראש השנה וערב יום כיפור תשפ"ה

בערב ראש השנה יום רביעי כ"ט אלול (02.10.2024) בין השעות 17:00-07:00

בערב יום כיפור יום שישי ט' תשרי (11.10.2024) בין השעות 16:00-07:00

טבילת ערב יום הכיפורים (מיוחדת) לנשים

טבילה זו אינה טבילת מצווה ולכן היא ללא ברכה.

מקווה נשים בזית יהיה פתוח **בערב יום כיפור יום שישי ט' תשרי**

(11.10.2024) בין השעות 14:00-12:00

יש להגיע לאחר הכנות בבית וכן עם מגבת אישית.

Women's Mikve on the eve of Yom Kippur

This is not a mitzvah and is therefore without a blessing.

**Special for Yom Kippur The women's mikve in The Zayit
will be open for women on Friday the 9 of Tishrei (11.10.2024)**

from 12:00 to 14:00

Please bring your own towel and after preparations at home.

חסדי אפרת
CHASDEI EFRAT

השנה יותר מתמיד...

THIS YEAR MORE THAN EVER...

Every year **Chasdei Efrat**, Efrat's united charity fund, **helps hundreds of Efrat residents** in need of support. Chasdei Efrat offers financial aid as well as food deliveries, a food pantry, a variety of gemachim, and a Hachnassat Kallah Center. All are located in "Beit Leora". This year, there was also help for misplaced residents of Otef Aza and wives of miluimnikim.

Chasdei Efrat works to help all Efrat residents **live with dignity year-round and celebrate the holidays with joy!** We invite you to participate!

**AS THE NEW YEAR BEGINS, PLEASE GIVE
GENEROUSLY THROUGH OUR WEBSITE**

Chasdei Efrat - by Efrat residents, for Efrat residents

בכל שנה **חסדי אפרת**, הקרן המאוחדת של אפרת, **עוזרת למאות תושבי אפרת** שזקוקים לתמיכה. קרן חסדי אפרת מושיטה יד עם סיוע כספי, משלוחי מזון, מזווה, ומגוון רחב של גמ"חים, ומרכז הכנסת כלה. כל השירותים מרוכזים בבניין "בית ליאורה". השנה העניקה הקרן עזרה גם למפוני עוטף עזה ולנשות המילואים. חסדי אפרת דואגת שכל תושבי אפרת יוכלו **לחיות בכבוד במשך השנה ולחגוג את החגים בשמחה ובנחת**. קחו חלק, גם אתם!

**בפרוס עלינו שנה חדשה,
אנא תרמו ביד נדיבה באתר**

חסדי אפרת - הקרן של תושבי אפרת, למען תושבי אפרת

www.chasdeiefrat.org

